

Medijska pismenost novinara lokalne televizije Tv Nova

Veljak, Stefani

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:836514>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-01**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA EKONOMIJU I TURIZAM „DR. MIJO MIRKOVIĆ“
PREDDIPLOMSKI INTERDISCIPLINARNI STUDIJ
KULTURA I TURIZAM

STEFANI VELJAK

**Medijska pismenost novinara lokalne televizije TV
Nova**

Završni rad

Pula, 2015.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA EKONOMIJU I TURIZAM „DR. MIJO MIRKOVIĆ“
PREDDIPLOMSKI INTERDISCIPLINARNI STUDIJ
KULTURA I TURIZAM

Studentica: Stefani Veljak

Smjer: Kultura i turizam

Status: Redovna

**Medijska pismenost novinara lokalne televizije TV
Nova**

Kolegij: Medijska pismenost i kultura

Mentor: dr. sc. Tijana Vukić

Pula,rujan2015.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. TEORIJSKE OKOSNICE RADA.....	6
2.1. Mediji: što su i kako funkcioniraju.....	6
2.2. Društvene funkcije medija.....	7
2.3. Televizija od početaka do danas.....	8
2.3.1. Nacionalna, regionalna i lokalna televizija.....	9
2.3.1.1. Lokalna televizija.....	10
2.3.1.2. TV Nova.....	12
2.4. Novinarstvo.....	122
2.4.1. Profesionalizacija novinara.....	14
2.4.1.1. Medijsko obrazovanje.....	16
2.4.1.2. Medijska pismenost.....	18
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	22
3.1. Problem i predmet istraživanja.....	22
3.2. Cilj i predmet istraživanja.....	22
3.3. Hipoteza istraživanja.....	23
3.4. Etape i metode istraživanja.....	24
3.5. Uzorak istraživanja.....	25
4. REZULTATI I INTERPRETACIJA ISTRAŽIVANJA.....	26
4.1. Informacije o uzorku istraživanja.....	26
4.2. Informacije o radu ispitanika.....	27
4.3. Razlikovanja informativnoga i zabavnoga sadržaja.....	28
4.4. Sposobnosti prikupljanja informacija (izvor i istinitost podataka).....	30
4.5. Sposobnosti obrađivanja informacija.....	33
4.6. Sposobnosti obrađivanja medijskoga sadržaja.....	35
4.7. Ispitivanje pojma medijska pismenost.....	36
4.8. Kompetencije medijske pismenosti.....	38
4.9. Utjecaj televizijskoga programa prema djeci.....	39
4.10. Sposobnosti produkcije.....	41
5. INTERPRETACIJA REZULTATA.....	45
6. ZAKLJUČAK.....	50

7.LITERATURA	52
8.POPIS ILUSTRACIJA	555
9. PRILOG	566
10. SAŽETAK	599

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Stefani Veljak kandidatkinja za prvostupnicu kulture i turizma(univ. bacc.kult. i turiz.) ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Stefani Veljak

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Stefani Veljak dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom "Medijska pismenost novinara lokalne televizije TV Nova" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Stefani Veljak

1. UVOD

Tema ovoga završnog rada je „Medijska pismenost novinara lokalne televizije TV Nova“. Završni rad posljednji je korak mojeg dosadašnjeg školovanja i sama ideja o istraživanju nastala je iz osobne znatiželje. Naime, tijekom tri godine studija na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, Fakulteta ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, preddiplomskoga interdisciplinarnog studija Kulture i turizma položila sam kolegije: Estetika komunikacije, Kultura poslovnoga govora, Odnosi s medijima, Društvena povijest medija te Medijska pismenost i kultura koji su usko vezani za medije i bave se tematikom medija i komunikacija. Ponukana iskustvima kao što su vođenje radijske emisije na lokalnome mediju Radio Labin, odrađena praksa u Express Agenciji d.o.o. i mrežnoj stranici Regional Express, shvatila sam da je posao novinara u masovnim medijima ono čime se želim baviti. Na trećoj godini studija zaposlila sam se honorarno na lokalnoj televizijskoj kući TV Nova. Tijekom trogodišnjega iskustva rada na TV Novoj, shvatila sam kako novinari te televizijske kuće imaju slabije tehničke kompetencije. Konkretno, nedostaje bolje poznavanje rada u montaži do čega je doveo nagli tehnološki razvoj i njemu slaba prilagodba novinara. Odlučila sam istražiti koliko poznaju rad na računalu, kako procjenjuju važnost informacija, analiziraju medijske poruke i dr. Znajući da su to samo neke od medijskih kompetencija koje su iznimno važne za novinarski posao, završni rad posvetila sam upravo toj temi.

Različiti izvori ističu kako je medijska pismenost dio komunikologije koji se sve više razvija kao posljedica šoka od komunikacijske revolucije i globalnih medijskih trendova. Ona obuhvaća višekompentencija: tehničke (sposobnost pristupa medijima), kritičke (razumijevanje medijskih sadržaja, sposobnost njihova tumačenja i kritičkog vrednovanja) te praktične (sposobnost stvaranja medijskih poruka). Početkom 21. stoljeća medijska pismenost doživjela je mnogo promjena. Utjecaj na to imao je svatko od nas jer smo postali konzumenti i pružatelji informacija u isto vrijeme. Stoga je vrlo važno da se s upoznavanjem medijske pismenosti započne od najranije dobi, već u osnovnim školama kroz edukativne i zanimljive radionice, dok je poznavanje navedenoga pojma na višoj razini neophodno važno za novinare.

Današnji masovni mediji utječu na oblikovanje mišljenja, uvjerenja i stajališta. Bez obzira na razlike u stupnju utjecaja masovnih medija, svi se istraživači slažu da oni utječu na društvo. Kao takvi, oni su vrlo snažni manipulatori javnosti. Zbog financijskih poteškoća, komercijalni se i lokalni mediji često suočavaju s problemom komercijalizacije medija i

političkom pristranošću, što dovodi do upitne vjerodostojnosti novinara. Kako bi suzbili te negativne utjecaje, producenti informacija trebaju imati zavidnu razinu medijske pismenosti kako na nacionalnoj, tako i na lokalnoj razini. Televizijsko je novinarstvo najkompleksniji oblik novinarstva. Televizijski novinari, osim pisanja vijesti, moraju obratiti pozornost na sliku koja prati tekst, ali i znati tehničke, kritičke i praktične kompetencije medijske pismenosti. Svakodnevna tehnološka otkrića nadograđuju tehnologiju poslovanja čime televizijski novinari postaju videonovinari s višestrukim vještinama.

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o medijima, novinar ima pravo izražavati stajalište o svim događajima, pojavama, osobama, predmetima i djelatnostima. Novinari ne bi smjeli nametati svoje mišljenje, već samo prenositi informacije, iako je granica između njihova prenošenja informacija i nametanja vlastitoga mišljenja vrlo tanka. Na građanima ostaje da razviju kritično mišljenje o određenoj temi ili događaju. Stoga je obvezno da su djelatnici u medijima medijski pismeni jer jedino tako mogu kvalitetno prenositi informacije čiji put od jednog korisnika do drugog nije jednostavan. Informacije putuju od pošiljatelja do primatelja poruke u različitoj okolini i putem različitih komunikacijskih kanala. Takve se informacije zbog utjecaja mnogih čimbenika mogu interpretirati na krivi način.

Budući da medijska pismenost podrazumijeva poznavanje višestrukih vještina, upravo sam vještine novinara lokalne televizije istražila u ovome radu, i to metodom razgovora. Osnovna metoda prikupljanja podataka u radu bio je strukturirani intervju. Koristeći se njime, imala sam priliku izravno razgovarati s novinarima. Kao uzorak istraživanja odabrani su svi novinari lokalne televizije TV Nova. Oni su poseban doprinos dali praktičnome dijelu rada.

Problem kojime sam bila vođena je njihovo slabo poznavanje određenih kompetencija medijske pismenosti. Upoznavanjem novinara s navedenim pojmom znatno se poboljšava kvaliteta rada ove televizijske kuće. S obzirom na to da sam još uvijek djelatnica navedenoga medija, odlučila sam provesti istraživanje kojime bih doprinijela poboljšanju prethodno iznesenih problema. Cilj je ovoga istraživanja bio utvrditi razinu medijskoga obrazovanja novinara ili, preciznije rečeno, uvidjeti koliko su osobe koje su zadužene za objavljivanje medijskoga sadržaja na lokalnoj televiziji medijski pismene. Nakon pripreme provedbe sastavila sam strukturirani intervju, a rezultati su prikazani na kraju rada.

Rad se sastojod teorijskoga i praktičnogadijela. U međusobno povezanim poglavljima dokazuje se svrha i cilj istraživanja. Prvo poglavlje nosi naziv „Teorijske okosnice rada“ i sadrži potpoglavljenaslovljeno kao „Mediji: što su i kako funkcioniraju“, a predviđeno je za

upoznavanje s medijima. U sklopu toga, istaknut je odjeljak s posebnim osvrtom na medij televizije, a naslovljen je kao „Televizija od početaka do danas“. Zanimanje novinara, važnost njihova formalnog obrazovanja, jaz između teorije i prakse te procvat videonovinarstva teme su sljedećega potpoglavlja pod nazivom „Novinarstvo“, koje je prošireno odjeljcima o profesionalizaciji novinara, medijskome obrazovanju („Medijsko obrazovanje“) i pojmu medijske pismenosti („Medijska pismenost“). Sljedeće se poglavlje odnosi na samu metodologiju istraživanja. Prije samoga zaključka, u posljednjem su poglavlju prikazani rezultati i interpretacija istraživanja. Problem kojime sam potaknuta je profesionalizacija lokalnih televizijskih novinara. Ovim radom ću potvrditi hipotezu da novinari imaju srednju razinu medijske pismenosti.

2. TEORIJSKE OKOSNICE RADA

2.1. Mediji: što su i kako funkcioniraju

Stjepan Malović u knjizi *Osnove novinarstva* navodi: „Ništa se nije dogodilo ako to mediji nisu zabilježili, još bolje, sve što se dogodilo mediji su zabilježili. Mediji nas informiraju, zabavljaju, podučavaju, nameću mišljenja, a mnogima od nas često su jedini prijatelji. Često nas varaju, manipuliraju ili dezinformiraju pa je njihova vjerodostojnost mala, ali im se bez ostatka uvijek vjerno vraćamo. Svijet današnjice nezamisliv je bez masovnih medija svatko se, na ovaj ili onaj način, s njim susreće i osjeća njihov snažan i nezaustavljiv utjecaj.“¹ Upravo su masovni mediji dio masovne komunikacije koja obuhvaća veliki broj ljudi koji sudjeluju u razgovoru.

James Watson i Anne Hill u rječniku *Dictionary of Media and Communication Studies* sističu kako je masovna komunikacija pojam koji uključuje institucionalizirane oblike javnih poruka, njihovu proizvodnju i diseminaciju, koji imaju široko područje djelovanja, a uključuju i zamjetnu količinu rada potrebnoga za njihovu izradu te koji se prenose složenim medijatorima kao što su novine, film, snimanje na različite nosače poruka i fotografiju.² Denis McQuail također navodi da masovni mediji moraju zadovoljavati sedam osnovnih uvjeta, a to su: „Formalna organizacija, usmjerenost na mnogobrojnu publiku, javnost i otvorenost svima, emitiranje poruke, publika, primatelji masovnih komunikacija, odnos između komunikatora i publike.“³ Teoretičari se uglavnom slažu da su masovni mediji složeni mehanizam koji djeluje prema strogim zakonima poslovanja. Masovnom komunikacijom bave se velike organizacije gdje je sve podređeno jasnoj i preciznoj shemi i gdje je vrijeme jedan od glavnih čimbenika. Suvremeni mediji, osobito internet, više gotovo nemaju vremenskog odmaka od stvarnog događaja, pa primatelji konzumiraju informaciju u trenutku kad se događa ili s neznatnim zakašnjenjem.⁴

Prema članku 2., Zakona o medijima iz 2003. godine: „Mediji su novine i drugi tisak, radijski i televizijski program, program novinskih agencija, elektroničke publikacije, teletekst i ostali oblici dnevnog ili periodičnog objavljivanja urednički oblikovanih programskih sadržaja

¹ Malović, Stjepan: *Osnove novinarstva*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.

² Watson, James; Hill Anne: *Dictionary of Media and Communication Studies*, Arnold, London, 2000., str. 178.

³ McQuail, Denis: *McQuail's Mass communication theory*, London Sage Publication, London, 2000., str. 58.

⁴ Watson, James; Hill Anne. Op. cit., str. 178.

prijenosom zapisa, glasa, zvuka ili slike. Mediji nisu knjige, udžbenici, bilteni, katalogi ili drugi nositelji objavljivanja informacija koji su namijenjeni isključivo obrazovnom, znanstvenom i kulturnom procesu, oglašavanju, poslovnoj komunikaciji, radu trgovačkih društava, zavoda i ustanova, udruga, političkih stranaka, vjerskih i ostalih organizacija, školska glasila, *Narodne novine* Republike Hrvatske, službena glasila jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i ostala službena priopćenja, plakati, letci, prospekti i transparenti te video stranice bez žive slike i druge besplatne obavijesti, osim ako ovim Zakonom nije drugačije propisano.⁵

2.2. Društvene funkcije medija

U suvremenome informacijskom društvu, četiri su temeljne uloge masovnih medija, a kako ističu autori Jay Black i Jennings Bryant to su:“ (...) informacija, zabava, uvjeravanje i transmisija kulture.“⁶

U stručnome radu Valentine Mandarić pod naslovom *Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih* navedeno je da suvremeni mediji u mnogim segmentima omogućuju bolju komunikaciju, kako među pojedincima, tako među narodima jer povezuju ljude, omogućuju brzi protok informacija, proširuju kulturna obzorja, oživljavaju zaboravljene kulture, običaje, jezike itd.⁷ Mediji na osobit način privlače djecu i mlade. Oni svoje slobodno vrijeme uglavnom provode u društvu različitih medija. Uz tradicionalne institucionalne čimbenike postali su važan socijalizacijski čimbenik i zauzimaju važno mjesto i u odgoju i obrazovanju. Kako upozorava Francis Balle novinarstvo (i drugi medijski posrednici) mora biti okrenuto istini isto onako kako je filozofija okrenuta mudrosti. Nažalost, mediji često ne preferiraju mudrost, pa ni onda kada se obraćaju djeci i mladima.⁸

U procesu prenošenja informacija na publiku, autori često nameću svoje stavove i mišljenja, prenose neistinite podatke jer ni sami nisu ispitali njihovu vjerodostojnost, a često nisu ni upoznati sa zakonskom regulativom. O svemu tome govori i medijska pismenost. U priručniku za novinare pod nazivom *Osnov medijske pismenosti* autora Vojislava Stevanovića piše sljedeće: „Kada se govori o medijskim profesionalcima iz ugla medijske pismenosti, treba

⁵ Zakon o medijima, <http://www.ured-ravnopravnost.hr/site/nacionalni-dokumenti/zakoni-kat/zakon-o-medijima.html> (pristupljeno 1. travnja 2015.)

⁶ Black, Jay; Bryant, Jennings; Thompson, Susan: *Introduction to media communication*, Brown & Benchmark, Chicago, 1995., str 23.

⁷ Mandarić, Valentina: *Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih*, str. 148.

⁸ Ibid.

imati na umu činjenicu da je suvremena kultura – kultura zasićena informacijama. Profesionalni su medijski sadržaji dobili značajnu konkurenciju razvojem interneta i društvenih mreža jer su statusi, tvitovi i građanski blogovi također medijski sadržaji koji imaju svoju publiku i koja ih konzumira na sličan ili identičan način kao i klasične medijske sadržaje. Javna sfera koja je prije bila ograničena na novinare i medije, sada prima i druge društvene aktere – građane –putem različitih platforma na internetu.⁹U priručniku Stevanović upozorava i na to da su sami novinari često medijski manipulirani iako imaju najbolje namjere, često prikazuju neistinite informacije. Autorističe i da su novinari s visokom razinom medijske pismenosti otporni na manipulacije i lažne objave u kojima neke osobe, događaje ili proizvod prikazuju znatno boljima (ili znatno gorima) nego što jesu jer je to njihova moralna obveza.¹⁰

2.3. Televizija od početaka do danas

U prijašnjim sam poglavljima pojasnila što su mediji i koja je njihova važnost u društvu kako je publika često na „udaru“ zbog netočnih podataka koje im pružaju novinari sa slabom razinom medijske pismenosti. U sljedećem poglavlju opisat ću razvoj televizije kao medija kojemu građani Republike Hrvatske najviše vjeruju, prema istraživanju koje je u siječnju 2013. godine provela agencija Ipsos puls.¹¹ Cilj toga istraživanja bio je utvrditi povjerenje građana Hrvatske u pojedine medije te je provedeno za potrebe Agencije za elektroničke medije posredstvom ankete. U anketi je ispitanicima postavljeno pitanje o tome kojemu mediju najviše vjeruju. Prikupljeni podaci govore da, gledajući relativno po pojedinim medijima, građani najviše vjeruju televiziji, a zatim internetskim medijima.

S obzirom na činjenicu da građani najviše vjeruju televiziji kao mediju, u daljnjemu tekstu više ću se osvrnuti upravo na taj medij. Kako prenosi Ante Peterlić, glavni urednik *Filmske enciklopedije*: „Riječ *televizija* dolazi od grčke riječi *tele*, koja znači *daleko* i od latinske *visio* koja se kod nas prevodi kao *pojava* ili *viđenje*. Televizija je sustav snimanja, zapisivanja, prenošenja i emitiranja slike i zvuka elektroničkim putem.“¹² Zvonko Letica je u svojoj knjizi *Televizijsko novinarstvo* istaknuo da su ljudi kojima možemo zahvaliti što danas imamo šarenu kutiju za gledanje Willoughby Smith koji je 1873. godine otkrio fotoprovodljivost selena, zatim Paula Gottlieb Nipkow zbog otkrića skenirajućeg diska 1884.

⁹ Stevanović, Vojislav: *Priručnik za novinare – Osnove medijske pismenost*, Stojkov, Novi Sad, 2014., str. 3.

¹⁰ Ibid.

¹¹ http://www.e-mediji.hr/files/repozitorij/Analiza_TV_trzista.pdf (pristupljeno 16. ožujka 2015.)

¹² Peterlić, Ante: *Filmska Enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1986. – 1990., 24, str. 61.

godine te John Logie Baird zbog demonstracije pokretne slike 1926. godine.¹³Tena Perišin u knjizi *Televizijske vijesti*ističeka kako su neki od prvih emitiranih televizijskih prijenosa uživo bili otvaranje Olimpijskih igara u Berlinu 1936. godine i krunidba Georgea VI. Već se tada u vrh televizijskih postaja postavio britanski BBC koji je emitirao prvi komercijalni televizijski program. U Hrvatskoj je prvi televizijski prijemnik izradio Josip Lončar 15. svibnja 1956. godine u Tomislavovu domu na Sljemenu.¹⁴ Televizijska je industrija postala vodeća i najprofitabilnija industrija, posebno osamdesetih godina kada su se počeli masovno snimati filmovi, serije i uspješnice koje su privlačile mnoge ljude ispred malih ekrana i donosile velike količine novca. Televizija je od tih vremena pa do danas samo nastavila svoj put modernizacije, važnosti i utjecaja na svoje korisnike.

U tome kontekstu, važno je istaknuti da Nada Zgrabljić Rotaru knjizi *Medijska pismenost i civilno društvo*navodi sljedeće:„Televizija je najjači masovni medij današnjice jer se u televiziji za razliku od ostalih medija sjedinjuje tekst, zvuk, slika i pokret pa se za nju može reći da ujedinjuje sve prednosti ostalih medija. Zbog velike gledanosti ulaganje u nju je isplativo unatoč skupoći.“¹⁵Tako su neki postulati iz knjige univerzalni i neovisni o vremenu, potrebno je napomenuti da je knjiga iz 2005.godine kada je zapravo televizija bila najutjecajni medij,a daljnjim se razvojem tehnologije internet postavio kao medij koji se najviše koristi. Ipak, Zgrabljić Rotar navodi i da je televizija audiovizualni medij vrlo složene tehnologije i vrlo složene organizacije rada, globalne prirode, kojemu je teško postaviti nacionalnu granicu, jer kao kôd ne koristi samo jezik (govor) nego i sliku, a ona je univerzalna.¹⁶

2.3.1.Nacionalna, regionalna i lokalna televizija

U knjizi *Televizijsko novinarstvo*, Zvonko Letica navodi: „Prema analizi stručnjaka Anneberg Washington Programa, kao i nekih drugih analitičkih medija, 80-ih godina su počele velike promjene u europskom medijskom okruženju kojedanas ne prestaju. Zamijećene su u tisku, a još više kod elektroničkih medija. Pritom se misli prvenstveno na televiziju. Prije svega su radiotelevizije u nacionalnim i međunarodnim razmjerima izložene konkurenciji privatnih radiotelevizijskih mreža i postaja. Nove komunikacijske tehnologije, kao što su satelitska i

¹³ Letica, Zvonko:*Televizijsko novinarstvo*, Disput d.o.o., Zagreb, 2003.,str. 21.

¹⁴ Perišin, Tena:*Televizijske vijesti*,Naklada medijska istraživanja, Zagreb, 2010. str. 32

¹⁵ Zgrabljić Rotar, Nada:*MEDIJI – Medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji*, Sarajevo, MediaCentar, 2005.

¹⁶ Ibid.

kablovska televizija i njihova digitalizacija nisu omogućile samo nove informativne kanale, već su programerima omogućile zaobići nacionalne propise.¹⁷

Tako su se pojavile i emisije za skupine različitih jezičnih pripadnosti. Zgrabljic Rotar pritom naglašava: „Razvojem medijskih kuća razvijala se i zakonska regulativa, te je odgovarajući pravni okvir, uz profesionalizam, neophodan kako bi se izrazila sloboda izražavanja, a to je prvenstveno dužnost države.“¹⁸

Tako je uloga javne televizije u Hrvatskoj definirana Zakonom o HRT-u, donesena uspostavom samostalne Republike Hrvatske 1990. godine kao poseban zakon. Tim se Zakonom dotadašnja Radiotelevizija Zagreb preimenovala u Hrvatsku radioteleviziju te je uređen njezin ustroj i način djelovanja. „U ostvarivanju programskih načela, HR i HTV će osobito informirati javnost o političkim, gospodarskim, socijalnim, zdravstvenim, kulturnim, obrazovnim, znanstvenim, religijskim, ekološkim, športskim i drugim događajima i pojavama u zemlji i inozemstvu, te osigurati otvorenu i slobodnu raspravu o svim pitanjima od javnoga interesa“ (Zakon o HRT-u, 2003.).¹⁹ Uloga javne televizije jest u tome da, između ostaloga, informira građane o očuvanju kulturne i prirodne baštine, o zaštiti okoliša te o demokraciji i građanskom društvu pa se takva ravnoteža tema očekuje i u središnjoj informativnoj emisiji javne televizije. To ponajprije znači da bi prioritet u uređivanju središnje informativne emisije na HTV-u trebao biti informiranje građana ne samo o onome što žele znati, nego i o onome što bi kao svjesni građani trebali znati. Hrvatska radiotelevizija trenutno emitira četiri programa, od toga dva opća (HRT1 i HRT2) na kojima je dopušteno oglašavanje te dva specijalizirana (HRT3 i HRT4) na kojima je klasično oglašavanje zabranjeno, ali ne brani sponzorstva, programe pod pokroviteljstvom i slično.

2.3.1.1. Lokalna televizija

Digitalizacija je dovela do većega broja medija, kao i njihovih korisnika. Tako su veliku ulogu dobili i lokalni mediji. Prema Vijeću za elektroničke medije²⁰ to su mediji koji pokrivaju određeno geografsko područje, informiraju o temama iz lokalne zajednice unutar kojega

¹⁷ Letica, Zvonko: *Televizijsko novinarstvo*, Disput d.o.o., Zagreb, 2003., str. 21.

¹⁸ Zgrabljic Rotar, Nada: *MEDIJI – Medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji*, Sarajevo, MediaCentar, 2005.

¹⁹ Zakon o Hrvatskoj radijskoj televiziji, <http://www.zakon.hr/z/392/Zakon-o-Hrvatskoj-radioteleviziji> (pristupljeno 21. svibnja 2015. godine)

²⁰ http://www.e-mediji.hr/files/repozitorij/Analiza_TV_trzista.pdf, str. 69. (pristupljeno 17. ožujka 2015.)

građani provode najveći dio svoje egzistencije. S obzirom na to, lokalni se mediji percipiraju kao oni mediji koji pokrivaju određeno područje te se bave tematikom i problematikom toga područja, odnosno nude informacije iz određenoga grada ili županije, ali ne i šire od toga.

Građani putem lokalnih medija saznaju korisne informacije koje se rijetko mogu doznati iz ostalih medija jer na nacionalnoj razini ne dobivaju dovoljno medijskoga prostora. Riječ je o informacijama koje su važne za funkcioniranje svakodnevnoga života, primjerice, gdje će doći do prekida struje, vode ili prometa. Njihova je važnost, dakle, u tome da uvelike prate rad lokalne samouprave pa tako građani mogu dobiti detaljne informacije o njezinu funkcioniranju. Lokalni mediji također najavljuju događanja na lokalnom području, od sportskih pa sve do kulturnih.

Vijeće za elektroničke medije napravilo je evaluaciju lokalnih TV postaja²¹ koja je obuhvatila sve lokalne TV postaje u Hrvatskoj kojih je za to vrijeme bilo dvadeset i dvije. Analizom podataka utvrđeno je kako je značajan broj ispitanika postaju TV Nova (Pula) zamijenio s Novom TV (televizija s nacionalnom koncesijom) i na temelju toga davao svoje odgovore. Najpoznatije lokalne televizijske postaje u Hrvatskoj su tako Jabuka TV i Z1.²² Budući da spominjem financijsko stanje, treba istaknuti da je tržište 2011. godine bilo „teško“ 765 milijuna kuna, dok je „zlatna“ godina za televizijsko tržište bila 2008. kada je vrijednost objavljenih oglasa iznosila oko 950 milijuna kuna. Valja napomenuti i da se vrijednost oglasa objavljenih na internetu povećala za čak 131 posto, i to već 2011. godine.²³

Rješenje za izlazak iz krize koja je počela pratiti lokalne medije javilo se u ideji za njihovim ujedinjenjem. Naime, kako bi lokalni mediji smanjili ukupne troškove poslovanja i povećali zaradu, oni se nastoje ujediniti i time stvoriti globalni sustav na nacionalnoj razini, unatoč tomu što se tako odmiču od lokalne televizijske postaje. Primjer tomu su čelnici kutinske Nezavisne televizije koji su odlučili osnovati mrežu.²⁴ Krajem 2012. godine kupili su značajan udio u TV Dalmaciji i od 1. listopada krenuli s umrežavanjem, iako se nekome kupovina lokalne televizije u ova krizna vremena činila kao riskantan potez.

²¹ http://www.e-mediji.hr/files/repozitorij/Analiza_TV_trzista.pdf, str. 69. (pristupljeno 17. ožujka 2015.)

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

2.3.1.2. TV Nova

Tv Nova emitira program od 26. travnja 1996. godine. U strukturi programa njeguje sve televizijske forme, ali u emisijama vlastite produkcije bavi se isključivo lokalnim temama. Veliki studio i kvalitetna televizijska oprema omogućava da za gledatelje svakodnevno proizvode i emitiraju program od 10:00 do 00:00 sati. Od 2009. godine TV Nova je regionalna postaja što znači da djelatnici svakodnevno stvaraju program za oko 500 000 stanovnika koliko ih obuhvaća područje Istre, Primorsko-goranske županije i kvarnerskih otoka, odnosno područje koje TV postaja pokriva signalom s Učke. Zapošljava dvadeset djelatnika i suradnika. U mogućnosti je istovremeno na terenu pokriti događaje s tri terenske snimateljske ekipe te ugostiti u studiju veći broj gostiju.²⁵

2.4. Novinarstvo

Novinarstvo je vrlo kompleksna profesija. Ono zauzima širok prostor i ima upliv u mnoštvo društvenih zanimanja. Zahtjevno je jer obuhvaća dobro poznavanje tehnološkoga napretka, kao i stjecanje kontakata s brojnim osobama iz različitih društvenih struktura.

Novinarstvo zapravo nema jasno određenu definiciju, već različiti autori tu profesiju opisuju različitim riječima. Tako je novinarstvo Dennis McQuail definirao kao „(..)plaćeno pisanje za javne medije s osvrtom na stvarne događaje i tijek javnog interesa“.²⁶

Kunczik i Zipfel u knjizi *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*²⁷ opisuju novinarstvokaoglavno zanimanje osoba, koje sudjeluju u skupljanju, provjeri, odabiru, obradi i širenju vijesti, komentara te zabavnih sadržaja putem masovnih medija. Uz to, autorinavodei sljedeće: „Novinari (izvorni pojam *le journaliste* dolazi od francuskog *le jour* – dan) u stalnome radnom odnosu ili kao slobodnjaci rade za tisak, radio, novinske agencije i izvještajne službe, ali i u odjelima za odnose s javnošću poduzeća, udruženja i uprava. Međutim, kriterij po kojem se određuje glavno zanimanje u mnogim slučajevima previše sužava krug ljudi koji se bavi novinarskom djelatnošću. Tako je u mnogim zemljama novinaru dodatno zanimanje mogućnost kojom osigurava gospodarski opstanak. Pod novinarima se stoga podrazumijevaju svi suradnici

²⁵ TV Nova: <http://tvnova.hr/o-nama/>(pristupljeno 25. svibnja 2015.)

²⁶ McQuail, Denis. Op. cit., str. 58.

²⁷ Kunzicki, Michael; Zipfel, Astrid: *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*, Zaklada Friedrich Ebert – Ured u Zagrebu, Zagreb, 1978., str. 59.

u medijima kojima je to glavno ili dodatno zanimanje i koji se bave skupljanjem, obradom, provjerom i komentiranjem vijesti i/ili zabavnih sadržaja.“²⁸

Kako u svojem radu piše autorica Tijana Vukić, novinari svoj rad obavljaju unutar novinarske redakcije koja je prikladno opremljena prostorija unutar pojedine medijske institucije u kojoj je novinaru omogućeno obavljati dio svojeg posla – sakupljanja, klasifikacije, oblikovanja i produkcije informacija. Novinarska se redakcija ne može promatrati tako usko jer novinar svoj posao obavlja i izvan novinarskih redakcija kao što su iostale prostorije iste medijske kuće – tajništvo, uredništvo koji mogu biti i na sasvim drugome mjestu, a i na terenu kamo odlazi novinarska ekipa.²⁹

Novinarstvo u Hrvatskoj prema Pravilniku o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama nastalog na temelju članka 115. stavka 5, Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju članka 18., stavka 2 i Poslovnika o radu nacionalnog vijeća za znanost spada u informacijske i komunikacijske znanosti.³⁰ Međutim, kako piše Juraj Mirko Mataušić u knjizi *Komunikacijske znanosti*³¹, 16. siječnja 2006.godine na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu predstavnici Fakulteta političkih znanosti, Hrvatskih studija i Filozofskog fakulteta složili su se da se informacijske i komunikacijske znanosti kao podgrane komunikacijskoga dijela budu komunikologija i novinarstvo koje su već postojale, da se javni medij preimenuje u masovni medij te da se uvedu odnosi s javnošću.

U Zakonu o medijima u Republici Hrvatskoj³² naglašeno je kako novinar ima pravo na izražavanje stajališta kao i pravo da odbije izvršiti nalog. U članku 27., stavka 1 istaknuto je da novinar ima pravo izražavati stajalište o svim događajima, pojavama, osobama, predmetima i djelatnostima. Temeljem članka 28., stavka 1 novinar ima pravo odbiti pripremiti, napisati ili sudjelovati u oblikovanju priloga čiji se sadržaj protivi pravilima novinarske struke i etike o čemu se pisano očituje glavnome uredniku. Jedini dokument koji su sastavili novinari u Hrvatskoj kako bi donijeli etičke norme koje novinar u našoj zemlji mora poštivati, bez obzira na to je li član Hrvatskog novinarskog društva ili neke druge strukovne udruge, je Kodeks časti

²⁸ Kunzicki, Michael; Zipfel, Astrid. Op. cit., str. 59.

²⁹ Vukić, Tijana: Izazovi demokratske komunikacije u novinarskim redakcijama, *Medianali*, 3/6, 2009, 152-182.

³⁰ *Narodne novine*, broj 78/08, Klasa: 640-03/09-01/0008Urbroj: 355-03-09-8, Zagreb (pristupljeno 22. rujna 2009.)

³¹ Mataušić Mirja, Juraj, ur.: *Komunikacijske znanosti: Znanstvene grane i nazivlja*, zbornik radova Znanstvenog kolokvija Hrvatski studij, Zagreb, 2007., str. 22.

³² Zakon o medijima 2004, <http://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima> (pristupljeno 1. travnja 2015.)

hrvatskih novinara. Prema Kodeksu časti hrvatskih novinara neke od osnovnih obveza novinara su sljedeće:

- „Član novinarske organizacije ima pravo odbiti radni zadatak ako je on suprotan odredbama ovoga Kodeksa, odredbama Statuta novinarske organizacije ili profesionalno-etičkim standardima novinarskog posla.“³³
- „Novinar treba poštivati svačije pravo na privatni i obiteljski život, dom, zdravlje i prepisku (intersubjektivnu komunikaciju).“³⁴
- „Novinar i novinarska organizacija čuvaju ugled, dostojanstvo i integritet svoje profesije, surađuju među sobom i njeguju kolegijalne i drugarske odnose kao i profesionalnu solidarnost.“³⁵

2.4.1. Profesionalizacija novinara

Hrvatsko novinarsko društvo utemeljeno je 18. prosinca 1910. godine i član je Međunarodne federacije novinara (IFJ). Kao glavni ciljevi HND-a istaknuti su ostvarivanje profesionalnih interesa, etičnosti i slobode javnoga izražavanja, promicanje Ustavom zajamčenih prava javnosti da bude izviještena o svim zbivanjima u društvu te prava svake osobe na slobodu izražavanja, mišljenja i dostupnost svim javnim glasilima. Zaduženo je i za čuvanje ugleda i dostojanstva novinarske profesije, ali i za zaštitu novinara od samovolje izdavača i sprečavanje monopola.³⁶ Profesionalizaciju novinara istaknula sam kao posebno poglavlje kako bihobrazložila koliko je za novinarsku struku važno obrazovanje novinara.

Stjepan Malović u knjizi *Osnove novinarstva* ističe: „Uloga novinara je da razotkrivaju negativnosti kako bi javnost znala što joj rade političari, vlada, državni činovnici i ostali centri moći. Novinari imaju moć da diskreditiraju pojedinca ili instituciju, proglase nekoga krivim bez sudske presude, ali ipak stvore preko noći junaka, zvijezdu ili omiljenu osobu. Malo je struka koje imaju takvu moć djelovanja u javnosti i koji nose tako mnogo odgovornosti. Unatoč tomu, novinari nisu licencirana struka, kao što su pravnici, liječnici, učitelji, psihijatri ili arhitekti. Pripadnici tih zanimanja ne mogu svoj posao obaviti ako nemaju određene certificate ili stručne

³³ Kodeks časti hrvatskih novinara, <http://www.hnd.hr/hr/dokumenti/> (pristupljeno 2. travnja 2015.)

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

ispite koje im izdaju državna tijela i kojima dokazuju osposobljenost za obavljanje određenog posla. Osim u Italiji, novinari nigdje u Europi nemaju uvjet licence za obavljanje svojega posla. Upravo suprotno, sve novinarske udruge oštro se bore uvođenju bilo kakvih ograničenja prava na obavljanje novinarskog posla. Često se može vidjeti kako mladi ljudi izvještavaju s ozbiljnih političkih zbivanja. Paradoksalno je da s jedne strane imamo golemu moć masovnih medija i novinara, a s druge tako važne i osjetljive poslove dajemo mladima, neiskusnim a možda i nesposobnim pojedincima.³⁷

Malovićeve riječi potvrđuje i činjenica da član Hrvatskog novinarskog društva, koje je ujedno krovna udruga u Hrvatskoj, može postati novinar bez fakultetske diplome. U praksi to znači da novinarom može postati svatko, neovisno o stupnju obrazovanja. Sve to potvrđuju i podatci u tablici ispod teksta koje je za potrebe ovoga rada zatražena od predsjednika HND-a, Saše Lekovića³⁸. U tablici se očituje da prema najnovijim podacima Hrvatsko novinarsko društvo ima 2498 članova od kojih 1400 ima visoku stručnu spremu. Njih 867 ima srednju stručnu spremu, dok tek 50 ima magisterij, što dokazuje kako još uvijek na tržištu rada postoji veći broj novinara bez završenog diplomskog studija, dok ih s doktoratom postoji tek dvadeset registriranih u HND. Potrebno je svakako naglasiti da novinari, registrirani članovi HND-a s visokim stupnjem obrazovanja, magisterijem ili doktoratom nemaju završeni adekvatan studij. Primjerice, oni imaju završen studij matematike, informatike ili povijesti, što znači da obrazovni studij novinarstva ili neki srodan tomu ima nekolicina članova. O točnome broju trenutanih članova HND-a sa završenim studijem novinarstva nisam dobila podatak.

Tablica 1. Status članova HND-a u 2015. godini

Status	Dr.	Mr.	VSS	VŠS	SSS	Nepoznat o	Ukupno
Redovni članovi stalno zaposleni	9	18	680	43	343	4	1097

³⁷ Malović, Stjepan. Op. cit., str. 16.

³⁸ Saša Leković izabran je za predsjednika HND-a na izborima održanim 26. travnja ove godine. <http://www.vecernji.hr/hrvatska/sasa-lekovic-novi-je-predsjednik-hrvatskog-novinarskog-drustva-1002274> (pristupljeno 27. lipnja 2015.)

Redovni slobodni novinari	1	9	232	19	252	12	525
Neutvrđeni status Burza	-	2	66	4	50	2	124
Redovni umirovljeni Novinari	4	16	336	60	202	5	606
Članstvo u mirovanju	3	4	59	3	9	-	78
Ukupno redovni članovi	18	49	1.407	131	868	23	2.447
Pripravni članovi	-	-	5	1	1	-	7
Pridruženi članovi	3	1	22	6	10	2	44
Sveukupno HND	20	50	1.400	136	867	25	2.498

Izvor: predsjednik HND-a Saša Leković/ dokument o obrazovnoj strukturi članova HND-a na dan 10.travnja 2015.godine

Nakon provjere koliko registriranih novinara članova HND-a ima visoku novinarsku stručnu spremu, odlučila sam istražiti kako su se razvijale ustanove za obrazovanje novinara i koje se mogućnosti pružaju osobama u Hrvatskoj da prošire svoje formalno obrazovanje. Stoga je sljedeće poglavlje neophodno prije donošenja zaključka o profesionalizaciji novinara.

2.4.1.1. Medijsko obrazovanje

Članak o pokretanju prvih novinarskih škola pronašla sam u medijskim studijima gdje autori Jokoš i Kanižaj u djelu *Percepcija novinarske profesije studenata* pišu: „Viša novinarska škola pri Društvu novinara pokrenula je početkom pedesetih godina prošlog stoljeća prvi tečaj za novinare. Novinsko-izdavačka kuća Vjesnik 1964. Godine pokrenula je Novinarsku školu, koja je kasnije prerasla u Centar za izobrazbu novinarskih kadrova. Sveučilišno obrazovanje novinara započelo je 1971. dvogodišnjim studijem novinarstva na Fakultetu političkih

znanostiu Zagrebu, a na istom Fakultetu 1986. godine pokrenut je prvi četverogodišnji studij novinarstva. Punih deset godina bio je to jedini četverogodišnji sveučilišni studij novinarstva u Hrvatskoj.³⁹

Danas je situacija drugačija. U doktorskoj disertaciji autorice Tijane Vukić istaknuto je: „Dopusnicu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske da budu javni nacionalni izvor Sveučilišnog novinarskog obrazovanja zasad imaju tri hrvatska Sveučilišta: zagrebačko – Fakultet političkih znanosti (od 1986) i Hrvatski studiji (od 1996.), dubrovačko (od 2003.) – Odjel za komunikologiju te zadarsko (od 2008.) – Odjel za turizam i komunikacijske znanosti.“⁴⁰

Osim sveučilišnih studija, u Hrvatskoj je sve više i privatnih institucija koje u skladu s potrebama tržišta razvijaju posebno prilagođene stručne i sveučilišne studije. Visoka novinarska škola, danas Visoka novinarska škola VERN, pokrenuta je 2007. godine, a prvu generaciju studenata novinarstva prije tri godine upisalo i novootvoreno kopriivničko Medijsko sveučilište s preddiplomskim studijem novinarstva.⁴¹ „Medijsko sveučilište jedina je institucija u kategoriji privatnih sveučilišta privatnih visokih učilišta koja je započela s radom akademske 2012/2013. godine(...)“⁴², naglašava u doktorskoj disertaciji autorica Tijana Vukić.

Uspoređujući situaciju s ostalim državama, mogu zaključiti da je u njima studij novinarstva razvijeniji nego u Hrvatskoj. O tome najbolje govori i članak u istraživačkom radu autora Jokoš i Kanižaj: „U Srbiji se novinari obrazuju na dvanaest državnih i privatnih institucija visokog obrazovanja. U Bosni i Hercegovini postoji čak sedam odsjeka za novinarstvo na fakultetima u Sarajevu, Banja Luci, Mostaru i Tuzli. U Engleskoj je primjerice do 2006. godine novinarstvo kao studijski program postojalo na 38 sveučilišta, a prvi je program u toj zemlji pokrenut davne 1939. godine. U Španjolskoj je također došlo do procvata novinarskih programa pa je na početku 21. stoljeća postojalo 30 centara u kojima se mogla dobiti diploma iz toga područja. Najmanje novinara s novinarskom diplomom evidentirano je u Australiji, Finskoj i Meksiku, a najviše u Španjolskoj, Koreji i Sjedinjenim Američkim Državama.“⁴³

³⁹ Jokoš, Ines; Kanižaj, Igor: *Percepcija novinarske profesije Studenata novinarstva i komunikologije na sveučilištu u Zagrebu*/UDK 070-057.87(497.5), 316.77-057.87(497.5), 070.11(497.5) / 18.05.2012.

⁴⁰ Vukić, Tijana: *Novinarske vještine u Hrvatskim visokoškolskim programima za obrazovanje novinara*, doktorski rad, Zadar, 2014.

⁴¹ Vukić, Tijana, 2014. Op. cit.

⁴² Ibid.

⁴³ Jokoš, Ines; Kanižaj, Igor. Op. cit.

2.4.1.2. Medijska pismenost

Prije nego što objasnim pojam medijske pismenosti, potrebno je napraviti pojmovnu razliku između *medijskoga odgoja* i *medijske pismenosti* jer ih autori često poistovjećuju. U tome pojašnjavanju najbolje će pomoći tekst autorice Mirele Tolić koja u svojem radu *Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije* navodi: „Kurs‘ medijske pismenosti sadrži tri kompetencije: kompetencija objekta/stvari, metodička kompetencija i socijalna kompetencija; znati medije koristiti, usvojiti osnove medijske kritike, znati se koristiti medijskim proizvodima, razumijevanje onoga što je napisano/rečeno i stavljanje istog u (konstruktivnu) primjenu, tzv. funkcionalna pismenost. To dovodi do razumijevanja vizualnih detalja, kao što je npr. čitanje plakata bez teksta, skrivenih značenja i slično, kao i snalaženje prilikom rada na računalu, tzv. računalna pismenost. Dakle, medijska pismenost je najniža razina svladavanja osnovnih vještina kod prepoznavanja vizualnih simbola i rada na računalima te drugim medijskim sredstvima. Sveukupnost odnosa medijske pismenosti i medijskog obrazovanja nalazi se u pojmu medijske kompetencije.“⁴⁴

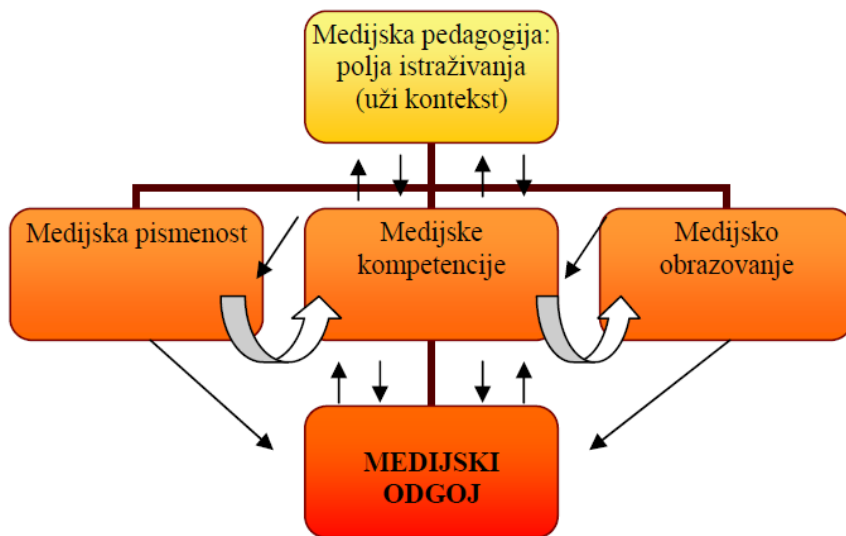
Tolić⁴⁵ ističe da je bit medijskoga odgoja u svladavanju principa istraživanja kako živjeti s medijima. Smatra da je medijski obrazovana osoba ona koja je dobro informirana o temama koje se kreću u medijima i shvaća njihov utjecaj na svakodnevni život. Također, autorica navodi da medijsko obrazovanje treba sadržavati sljedeće: „funkcionalnu pismenost (razumijevanje onoga što je napisano), vizualnu pismenost (razumijevanje vizualnih detalja) i računalnu pismenost (korištenje interneta...).“⁴⁶ Dakle, medijska pismenost tek je dio medijskoga odgoja i obrazovanja.

⁴⁴ Tolić, Mirela: „Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije“, *Život i škola*, 22/2, 2009., str. 97-103.

⁴⁵ Ibid., str. 101.

⁴⁶ Ibid., str. 100.

Slika1. Medijska pismenost, medijske kompetencije i medijsko obrazovanje

Izvor: Mirela Tolić: Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije, *Život i škola*, br. 22 (2/2009.), god. 55.

Tomislav Šikić u tekstu „Medijska pismenost, pismenost 21. stoljeća“⁴⁷ ukazao je na to da su u središtu pozornosti medijske pismenosti kritičke i kreativne vještine, tj. svladavanje znanja o tome kako napraviti veze između složenih ideja, kako stalno postavljati pitanja, oblikovati odgovore, identificirati zablude, što čini temelje intelektualne slobode i vježbanja demokracije. Pri tome se koncept teksta širi na bilo koji oblik poruke: verbalne, pisane, zvučne, vizualne ili njihove kombinacije. Ponekad medijski tekst može obuhvaćati različite formate, primjerice, mnogi su crtani filmovi često popraćeni cijelom kampanjom pratećih proizvoda: lutkama, odjećom, *lunch*-paketićima, videoigrama, knjigama i tematskim vožnjama u zabavnim parkovima. Važnost medijske pismenosti ponajprije se ogleda u utjecaju medija na glavne demokratske procese. Za demokratsko sudjelovanje građana potrebne su vještine kritičkog mišljenja i samoizražavanja. Medijska pismenost omogućuje prvenstveno djeci – budućim građanima – političke odabire, shvaćanje političkog diskursa i sudjelovanje u njemu. Time će i kao punoljetni, medijski pismeni, dobro obaviješteni građani donositi samostalne odluke o demokratskom izbornom procesu.⁴⁸

⁴⁷ Šikić, Tomislav. http://www.zbornica.com/index.php?option=com_zoo&task=item&item_id=250&Itemid=108 (pristupljeno 20. srpnja)

⁴⁸ Ibid.

Maja Žitinski postavlja novinare u kontekst medijske pismenosti: „Medijska pismenost ne treba postati osobinom samo korisnika medijske poruke; razina medijske pismenosti novinara i izvjestitelja ovisna je o tome koliko promoviraju odgovoran građanski mentalitet postojan s autoritetom vlasti. Očito je, medijska pismenost se ne odnosi samo na termine defenzivnoga mehanizma, čiji bi zadatak bio građane štititi od indoktrinacije i manipulacije. Priznanje važnosti medijske pismenosti otkriva snagu građanske osobne i kolektivne moći u svjetlu prava javnosti na informaciju u okolnostima u kojima svi mediji nemaju isti utjecaj na javnost. S obzirom da kontekst megamedijskoga nadzora nad medijima ima sveobuhvatan utjecaj na javnost, implikacija takve realnosti dovodi do osiromašenja vijesti. Zbog toga umijeće organizacije i izražavanja ideja koje stoje u pozadini vijesti postaje najvažnijom od svih vještina koje čovjek uopće može imati. Zato se dobri novinari i komentatori osobito trude ne prestati voditi brigu o čitatelju u trenutku kad su priča ili izvještaj dovršeni.“⁴⁹

I prema tomu proizlazi zaključak da novinari kao prenositelji informacija imaju važnu ulogu u društvu. Razvoj tehnologije i pojava novih medija dovela je do „novoga“ doba u kojemu gotovo svaki čitatelj, slušatelj ili gledatelj može izreći svoje mišljenje te započeti raspravu s ostalim zainteresiranima za određenu temu. Ipak, čitavu situaciju mora voditi novinar, stoga je važno da on ima visoku razinu medijske pismenosti. Dobro poznavanje medijske pismenosti pomaže da društvu prenesu istinitu i pravovaljanu informaciju na što jednostavniji način. Tiskanu riječ nadopunjuje i vizualna komunikacija koju novinari trebaju shvatiti kao prednost jer će moći bolje prenositi informacije, ali opet treba biti oprezan i znati što je dopušteno. Multimedijalni svijet se ne prestaje razvijati i vrlo je važno da novinari budu u koraku s vremenom, a to je moguće cjeloživotnim obrazovanjem.

Nadalje, kolika je razina medijske pismenosti novinara koji rade na lokalnoj televiziji, provjerila sam strukturiranim intervjuom. Njihove sam odgovore prikazala u grafikonima iznad kojih sam povezala teoriju i pitanja te, nakon grafičkoga prikaza, interpretirala rezultate.

Osim obrazovnoga sustava, na razinu medijske pismenosti utječe i dobro poznavanje hrvatskoga jezika, odnosno poznavanje audiovizualne gramatike, o čemu govori i članak u glasilu *Novinar*: „Vjerojatno je jedan uzrok nepovoljne medijske pismenosti nekih novinara hrvatski obrazovni sustav u kojem se pisanom izražavanju u različitim oblicima ne pridaje dovoljno pozornosti i koje se nedovoljno uvježbava. Drugi razlog nedovoljne pismenosti nekih novinara jest u njihovom stavu prema jeziku kao prema nečemu što se samo po sebi

⁴⁹ Žitinski, Maja: „Što je medijska pismenost?“, *Obnovljeni život*, 64/2, 2009.

podrazumijeva i čemu se ne treba posebna pozornost. Kao da prevladava implicitan stav da dobra ovladanost hrvatskim jezikom nije dio novinarske struke, što dakako nije istina. Dobro poznavanje hrvatskoga jezika nije ni jedino ni najvažnije što dobrog novinara čini dobrim novinarom, ali što novinar bolje vlada hrvatskim jezikom, to će uspješnije oblikovati svoje novinarske tekstove i to će biti uspješniji u svojoj profesiji.⁵⁰

⁵⁰Novinar 1/3, 2015., <http://zg-magazin.com.hr/gdje-je-nestala-medijska-pismenost/> (pristupljeno 20. srpnja 2015. godine)

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Svatko je od nas svakodnevno izložen utjecaju medija. Njihova je moć iznimno velika, a glavnu ulogu imaju novinari koji putem objava pod posredstvom medija utječu na društvenu zajednicu. Novo doba donijelo je i nove izazove s kojima se novinari susreću. Novinari moraju štiti interes od općega i javnoga dobra. Oni imaju težak i odgovoran zadatak kojega se prihvate osobe koje su vrlo često neškolovane i njemu nedorasle. Razlog tomu je i siromašno medijsko zakonodavstvo te propusti u propisima. U ovom esam radu ispitala razinu formalnoga obrazovanja lokalne televizije TV Nova koja djeluje u Istarskoj županiji. Istražilasam njihove sposobnosti prilikom kreiranja medijskoga sadržaja, kao i izvore i istinitosti objavljenih podataka.

3.1. Problem i predmet istraživanja

Glavni problem ovoga rada koji me potaknuo i na istraživanje je činjenica da se danas svatko može zaposliti kao novinar, bez obzira na razinu formalnog obrazovanja. Većina registriranih novinara u Hrvatskome novinarskom društvu nema visok stupanj obrazovanja, što dovodi do pitanja profesionalnosti stručnjaka u medijima koji publici putem raznih kanala prenose važne podatke.

3.2. Cilj i predmet istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja ispitati razinu medijske pismenosti novinara lokalne televizije TV Nove. Razinu sam mjerila ukupnom količinom varijabli -stavova, znanja i sposobnosti novinara koje su temelj predmeta istraživanja. Posebno sam ispitala njihovo znanje o kreiranju i analiziranju medijskih poruka te obrade informacija, zatim i znanje o pojmu *medijska pismenost* i razlikovanju novinarskih vrsta. Ispitivani su stavovi o tumačenju i kritičkom vrednovanju medijskoga sadržaja, o budućnosti novinarstva i stavovi o utjecaju tehnologije na novinarstvo. Također, ispitanе su njihove sposobnosti prikupljanja informacija, produkcije, snimanja i obrade zvuka, fotografiranja i obrade slika te sposobnost korištenja društvenih mreža kao i stavovi novinara o društvenim mrežama.

Tablica 2. Varijable za određivanje razine medijske pismenosti lokalnih novinara

Minimalna razina medijske pismenosti novinara	Srednja razina medijske pismenosti novinara	Potpuna medijska pismenost novinara
Poznavanje i razlikovanje novinarskih oblika	Poznavanje i razlikovanje novinarskih oblika	Poznavanje i razlikovanje novinarskih oblika
Etičnost	Etičnost	Etičnost
Poznavanje zakonodavne regulative	Poznavanje zakonodavne regulative	Poznavanje zakonodavne regulative
	Vjerodostojnost izvora	Vjerodostojnost izvora
	Selektivna interpretacija	Selektivna interpretacija
	Analiziranje medijskoga sadržaja	Analiziranje medijskoga sadržaja
		Razina medijskoga obrazovanja – završen studij novinarstva
		Sposobnost produkcije
		Sposobnost obrade slika
		Sposobnost obrade zvuka
		Sposobnost korištenja društvenih mreža

Izvor: autor

3.3. Hipoteza istraživanja

Temeljna hipoteza ovog istraživanja glasi:

H: novinari lokalne televizije TVNova imaju srednju razinu medijske pismenosti zbog nedovoljnog stupnja formalnog obrazovanja.

Hipoteza je provjerljiva i povezana sa znanstvenim spoznajama. Naime, hipotezu sam potvrdila kroz intervju, u razgovoru sa sudionicima gdje sam postavila pitanja koja su povezana sa znanstvenim spoznajma.

3.4. Etape i metode istraživanja

Istraživanje je provedeno u nekoliko faza. Prva faza bila je izrada nacrtu istraživanja, a drugafaza prikupljanje podataka. U toj je fazi korišteni instrument za prikupljanje podataka bio strukturirani intervju. Koristila sam ovu tehniku prikupljanja podataka jer je ona pogodna za pokazivanje mišljenja i stavova sudionika. Ispitanici su u intervjuu imali za zadatak odgovoriti na 37 pitanja, među kojima sam na neka i sama ponudila odgovore. Intervju sam provela u usmenome obliku, dakle, snimila sam audio ton. Pitanja sam precizno definirala i ponuđeni odgovori u nekim pitanjima bili su kratki i konkretni. Prednostisu ovoga intervjuu unaprijed sastavljeni obrasci koji su me doveli do bržega i kvalitetnijega prikupljanja podataka uz niske troškove njegove organizacije i provedbe. Prikupljene podatke obradila sam u trećoj fazii koristila sam metodu analize i sinteze. Dakle, spajanjem prikupljenih pojedinačnih materijala u jednu cjelinu, izvela sam zaključke o razini medijske pismenosti lokalnih novinara. Metoda studije slučaja vodila me kroz istraživački dio jer sam iz određenoga znanstvenog područja (novinarstva) izdvojila ograničeni problem, odnosno karakterističnu osobinu određenoga slučaja koja je u ovome radu medijsko obrazovanje novinara. Prema metodologiji istraživačkoga rada, prednost metode slučaja je ta što studija predstavlja opis pravoga događaja, za razliku od statističke interpretacije nekoga događaja u kojemu se daju prosječne vrijednosti koje predstavljaju apstrakciju realnosti. Također, važno je to što se koristeći ovom metodom dobiva mnoštvo točnih i preciznih podataka do kojih se dolazi bliskom suradnjom istraživača i ispitanika, što bi se u ovome završnom radu odnosilo na mene osobno i kolege s kojima radim. S druge strane, nedostatak ovemetode je objektivnost u analizi podataka⁵¹. Povijesnom metodom povezane su uzročno-posljedične veze. Na temelju različitih izvora došla sam do podataka kako se razvijao studij novinarstva i kako je digitalizacija dovela do razvoja medijske pismenosti. U fazi prezentacije podataka koristila sam grafičko prikazivanje podataka s ciljem preglednijega predstavljanja rezultata istraživanja. Njih sam zasebno prikazala u grafikonima te ih interpretirala.

⁵¹ Pološki Vokić, Nina; Sinčić Čorić, Dubravka; Tkalac Verčić, Ana: *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada*, Školska knjiga, Zagreb, 2010.

3.5. Uzorak istraživanja

Istraživački uzorak predstavlja šest novinara TV Nove. Uzorak je reprezentativan stoga što obuhvaća sve novinare i programske djelatnike u medijskoj kući na kojoj se temelji ovaj rad. Uzimajući u obzir stupanj obrazovanja, samo jedna osoba ima kvalifikaciju magistra politologa, jedna magistra hrvatskog jezika i književnosti i četiri srednju stručnu spremu. Raspon godina je od dvadeset i šeste do četrdeset i prve. Spolna kategorija je ravnopravno zastupljena (tri muškarca i tri žene).

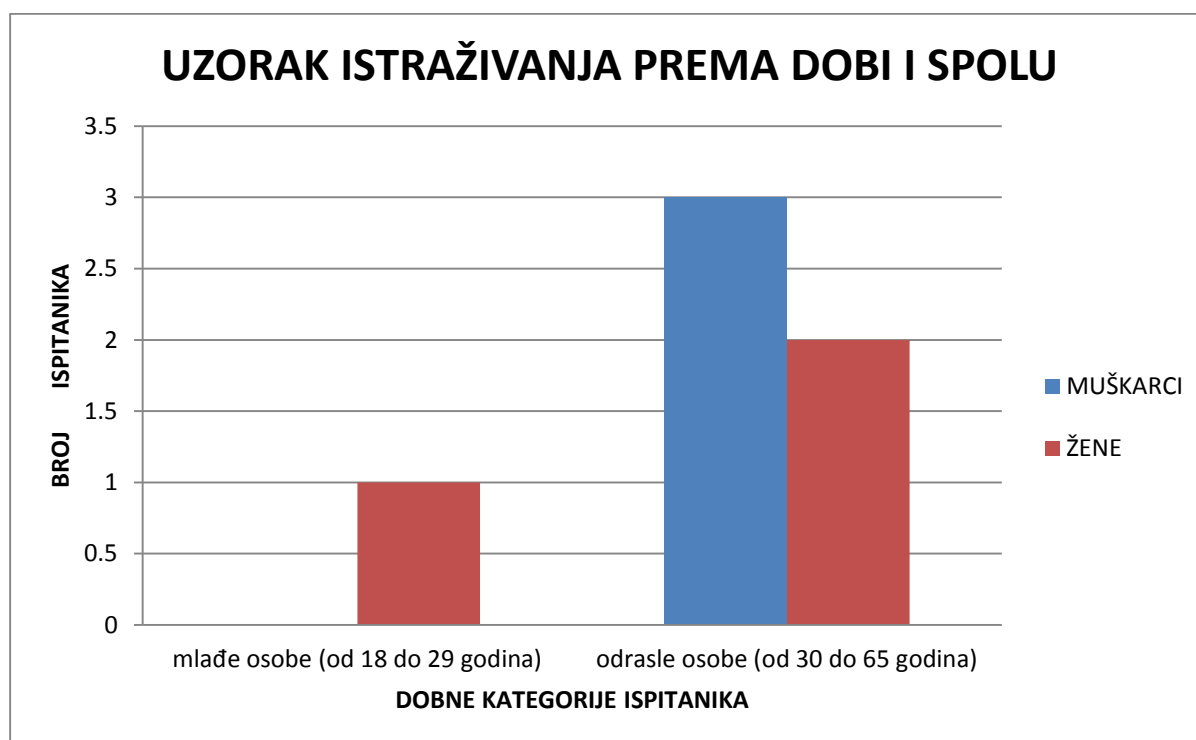
4.REZULTATI I INTERPRETACIJA ISTRAŽIVANJA

Grafičkim prikazomi interpretacijomu nastavku ovoga rada prikazala sam rezultate istraživanja u kojemu je šest novinara lokalne televizijske kuće TV Nova odgovaralo na 37 pitanja. Kroz postavljena pitanja u intervju istražila sam različite novinarske sposobnosti. Pritom sam ispitala njihove sposobnost prikupljanja informacija, sposobnost razlikovanja informativnoga od neinformativnoga, sposobnost stvaranja medijskih poruka, razumijevanja, analiziranja, tumačenja i kritičkoga vrednovanja medijskih sadržaja, obrade informacija te korištenja društvenih mreža.

4.1. Informacije o uzorku istraživanja

Prvi grafikon sadrži opće podatke o ispitanicima koji su podijeljeni u dvije dobne skupine: mlade u dobi od 19 do 29 godina i odrasle osobe u dobi od 30 do 65 godina. Istraživanje je uključilo jednu žensku osobu mlađu od 29 godina te dvije ženske osobe u dobi od 30 do 65 godina. Sve muške osobe (njih ukupno troje) starije su od 30 godina i spadaju u skupinu odraslih osoba.

Grafikon 1. Dob i spol ispitanika

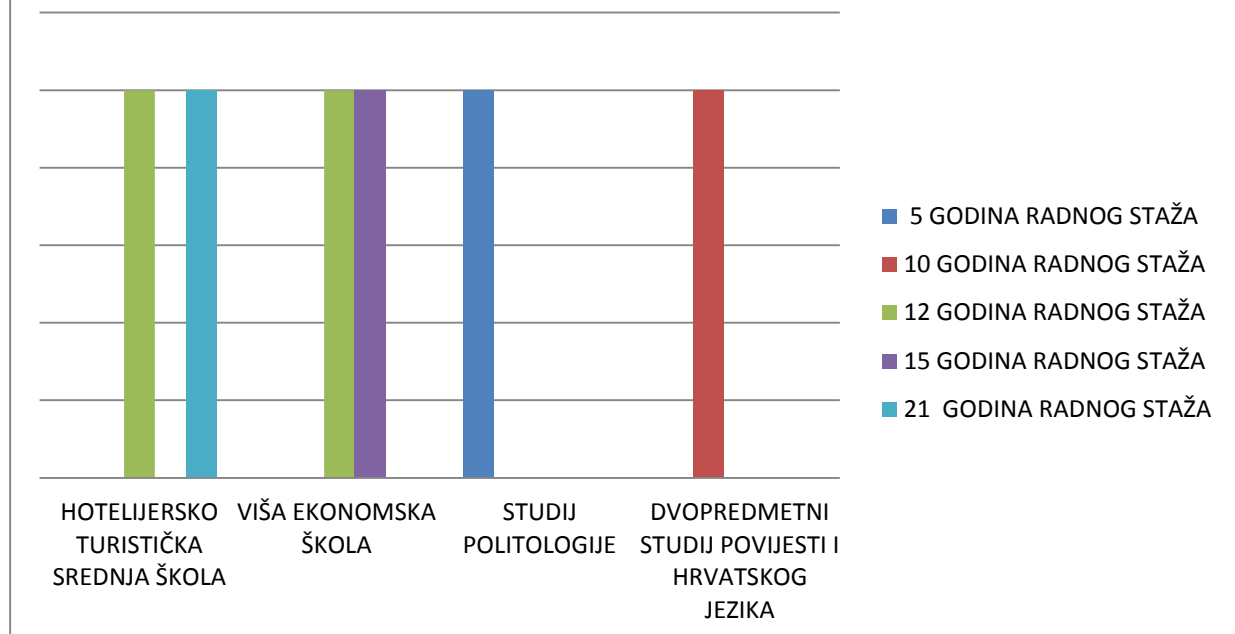
Izvor: autor

4.2. Informacije o radu ispitanika

U radu sam mnogo pisala upravo o profesionalizaciji novinara i problemu što svatko može postati novinar, bez obzira na to ima li završen fakultet novinarstva ili ne. Osim u Italiji, novinari nigdje u Europi nemaju licencu za obavljanje svojega posla. Iako novinari imaju veliku moć u društvu jer preko noći mogu „običnog“ građana pretvoriti u glavnoga junaka ili od poštenog čovjeka „stvoriti“ izdajicu, često taj posao odrađuju mlade, neiskusne i neobrazovane osobe. U sljedećemu grafikonu može se uočiti kako nijedna ispitana osoba koja radi u lokalnoj televizijskoj kući TVNova nije po zanimanju novinar, a strukom se bave i više od 15 godina.

Grafikon 2. Stupanj obrazovanja ispitanika i njihove godine rada u medijima

STUPANJ OBRAZOVANJA I RADNI STAŽ U MEDIJIMA

Izvor: autor

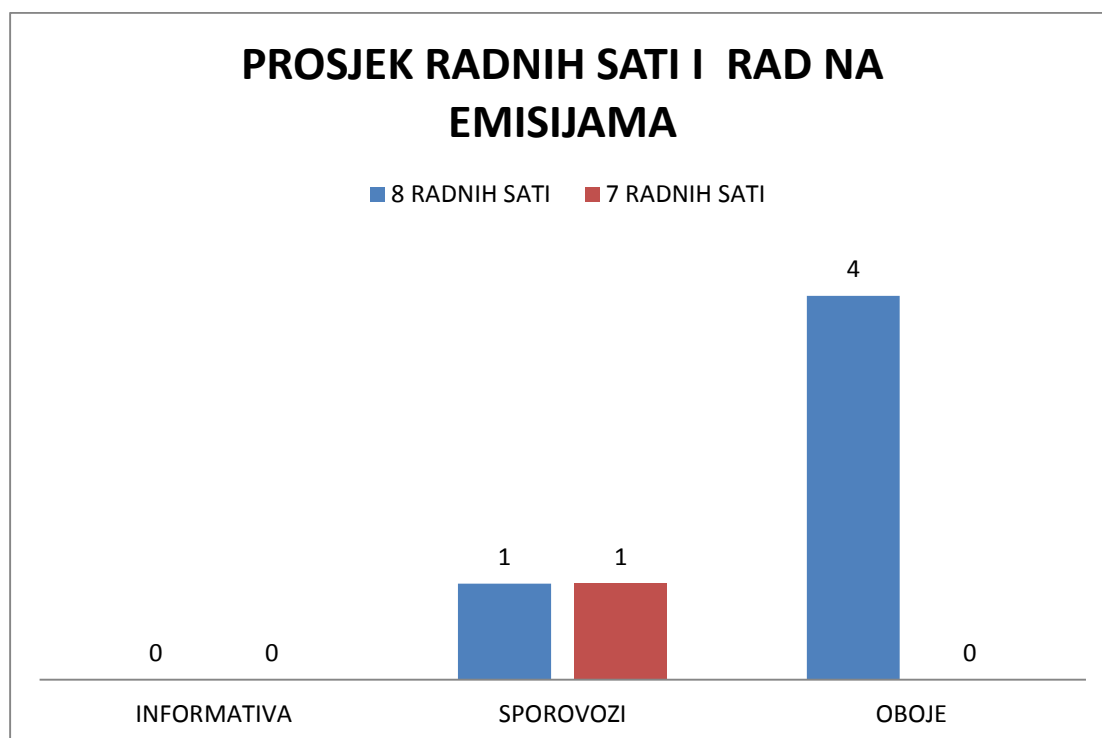
U drugome grafikonu pokazala sam formalno obrazovanje i radni staž osoba koje su bile podložne intervjuu. To je važno zato što pokazuje kako su i nekada osobe mogle raditi kao novinari bez završene visoke strukovne novinarske škole. Rezultati su pokazali da smo dvije osobe i to pripadnice ženskoga spola imaju visoku stručnu spremu. Obje rade u medijima manje od 10 godina te su završile studij na Odjelu za humanističke znanosti Sveučilišta u Puli smjer dvopredmetni studij povijesti i hrvatskoga jezika, a druga osoba politologiju i međunarodne odnose. Višu ekonomsku školu imaju dvije muške osobe koje su u medijima stekle između 12 i 15 godina radnoga iskustva. Srednju školu za hotelijersko turističkoga tehničara ima ženska osoba koja je i započela studij novinarstva koji nije završila upravo zbog toga što je 12 godina zaposlena u televizijskoj kući TV Nova. Istu je školu završila i jedna muška osoba koja ima 21 godinu radnoga iskustva u medijima. Iako je to najviše radnoga iskustva, ispitanik je 5 godina zaposlenik TVNove.

4.3. Razlikovanja informativnoga i zabavnoga sadržaja

Emisije kojima se bave novinari su različitoga karaktera. Informativni program posebno je važan za svaku televizijsku kuću. To je program o dnevnim zbivanjima i aktualnostima. Većina televizijskih kuća u svijetu emitira tri do četiri dnevnika na dan: jutarnji, podnevni, središnji večernji i kasnovečernji. Lokalne se televizije i novinari koji rade na njima razlikuju od nacionalnih televizijskih kuća. Primjerice, TV Nova emitira tri dnevnika koji su Vijesti TV Nove u 18 sati, zatim Vijesti Istre i Kvarnera u 20 sati i večernje Vijesti Istre i Kvarnera u 22 sata i 40 minuta. Lokalne televizijske kuće razlikuju se i po organizacijskoj strukturi od većih televizijskih kuća. Novinari, dakle, u navedenome primjeru u jutarnjim satima „sakupljaju“ materijale i stvaraju priloge za vijesti koji se montiraju u 15 sati. Glavni urednik informativnog programa na TV Novoj je svaki od novinara jedan tjedan. Interni naziv je „dežurni novinar“ koji ujutro na sastanku s direktorom, šefom tehnike i marketinga predlaže teme dana i što su sutrašnji očekivani događaji. Kao i ostali novinari, nakon sastanka radi priloge za vijesti i „sporovozne“⁵² emisije koje su najčešće informativno-zabavnoga karaktera u trajanju od 30 minuta. Novinari sporovoznih emisija su i njihovi urednici. Oni sami odabiru teme, dogovaraju snimanja i sugovornike. U svojem radu moraju biti brzi i ažurni zbog ograničenih vremenskih okvira u kojima moraju gotov materijal predati u montažu kako bi se emitirao na tjednoj ili mjesečnoj bazi, ovisno o emisiji.

Grafikon 3. Broj radnih sati i teme emisija na kojima rade ispitanici

⁵²*Sporovoz* (žarg.) je naziv za emisije koje ne idu na dnevnoj bazi te se planiraju i pripremaju nekoliko dana ili tjedana unaprijed.

Izvor: autor

Grafikon pokazuje koliko sati zaposlenici provedu na poslu i kojim se emisijama bave bilo kao urednici ili voditelji. Upravo grafikon dokazuje kako novinari na lokalnoj televiziji imaju sposobnosti da bez obzira na stupanj obrazovanja rade „sve“: od informativnoga programa do sporovoznih emisija. Vidljivo je da ni jedna osoba ne radi samo informativni dio programa. Većina osoba u redakciji njih četvero rade informativne i sporovozne emisije i osam sati na dan. Dvije ženske osobe koje rade samo sporovozne emisije izjavile su da rade u prosjeku sedam sati dnevno. Važno je napomenuti kako im je u tome pomoglo i mentorstvo koje se često ne spominje, posebno na lokalnoj razini. Mentorstvo iskusnijih novinara pomaže novinarima na početku karijere jer im starije osobe prenose iskustva i daju osnovne upute i kritike za rad.

4.4.Sposobnosti prikupljanja informacija (izvor i istinitost podataka)

Prijelaz na sljedeći grafikon vođen je odgovorima ispitanika. U sljedećim sam pitanjima provjerila izvor te istinitost podataka koje objavljuju na televiziji. Oba su pitanja vrlo važna jer se u medijima često pojavljuju pogrešni podatci čemu se kao razlog ističu krivi, netočni

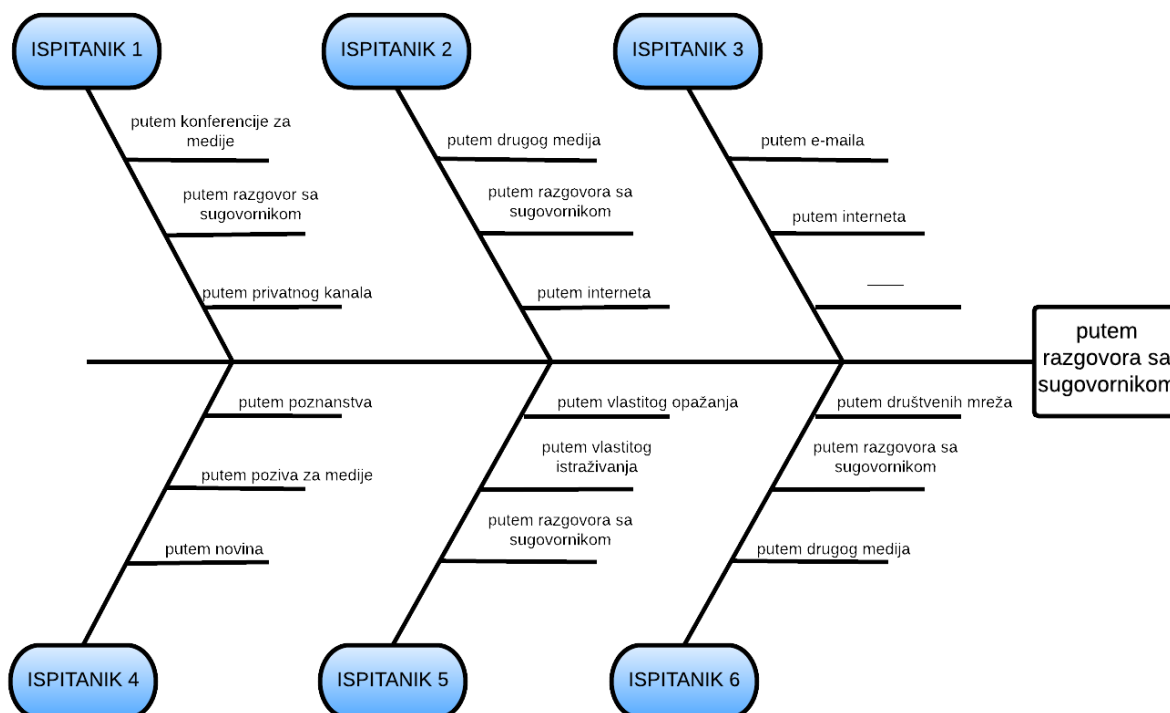
izvoripodataka. Kako piše autorica Tena Perišin u knjizi *Televizijske vijesti*, glavni izvor vijesti za televizijske kuće jesu informativne agencije, novinari i snimatelji na terenu, priopćenja, agencije za odnose s javnošću, internet, institucije, eksperti, sindikati, predsjednički ured, vlada te ostali mediji i drugi izvori. Redakcije u kojima se proizvode televizijske vijesti svakodnevno zasipaju poruke elektroničke pošte i faksovi na temelju kojih se odlučuje na koji će se događaj poslati televizijska ekipa⁵³. Što se tiče provjere istinitosti informacija, Perišin spominje i kako novinari često pišu izvještaje unaprijed na temelju materijala koje su dobili i tako se često mogu dogoditi pogreške. Podsjetila je pritom i na zrakoplovnu nesreću u blizini Dubrovnika 1996. godine kada su poginula 34 putnika, a među njima je bio i američki ministar trgovine Ron Brown. Kako u to doba internet nije bio toliko razvijen, za detaljnije informacije trebalo je čekati sutrašnje izdanje novina. *Večernji list* objavio je da je američka delegacija sletjela u Dubrovnik. Hrvatski radio također je objavio vijest o dolasku. Uz to, objavljen je i ekskluzivni intervju s njim; naime, uz materijale za medije, redakcije su dobile unaprijed snimljeni intervju koji su trebale objaviti po Brownovu slijetanju u Dubrovnik. Taj se događaj novinarima navodi kao primjer upozorenja da pri korištenju objava za medije treba biti oprezan i provjeriti je li se događaj doista dogodio.⁵⁴

Grafikon 4. Izvor podataka i provjera istinitosti objavljenih podataka

⁵³Perišin, Tena: *Televizijske vijesti*, Naklada medijska istraživanja, Zagreb, 2010. str. 71.

⁵⁴ Ibid., str. 133.

IZVOR I ISTINOST OBJAVLJENIH PODATAKA

Izvor: autor

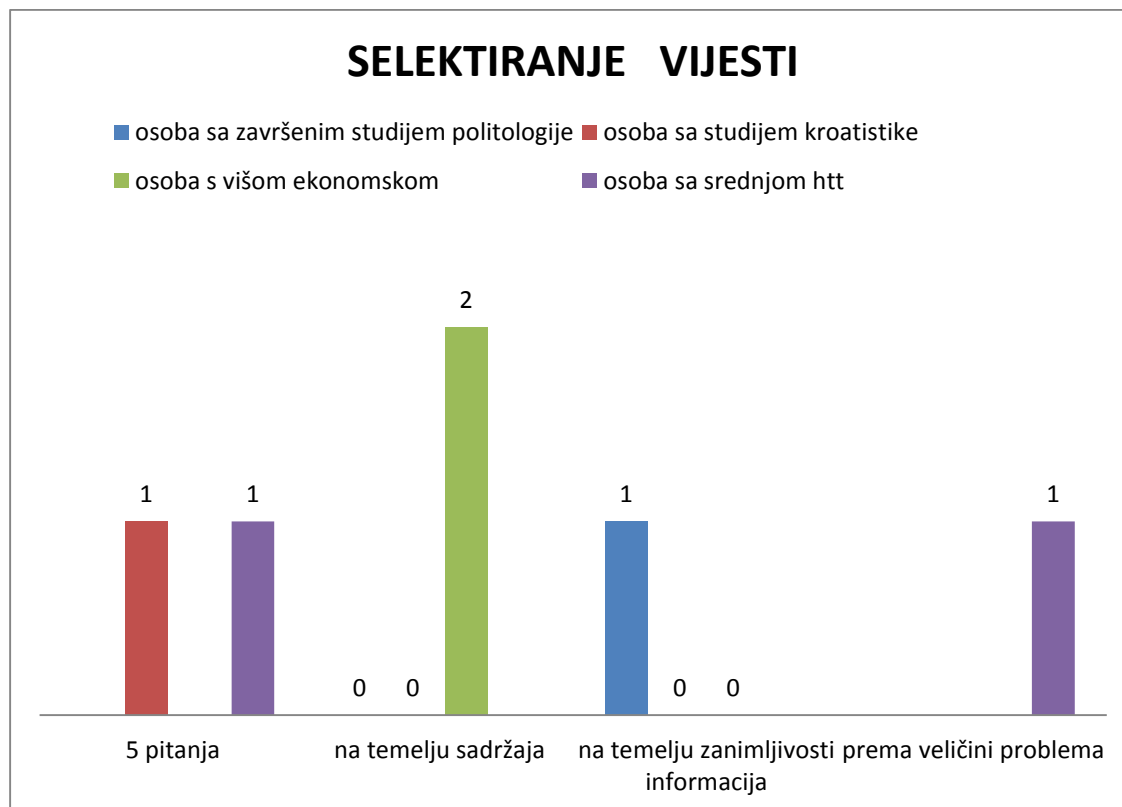
Novinari u pitanju o izvoru podataka nisu ni jednom naveli agencije za odnose s javnošću kojih ima sve više, kao ni objave za medije. To je specifično zbog toga što u lokalnoj zajednici djeluje samo jedna agencija za odnose s javnošću i stoga lokalni novinari ne prepoznaju agencije za odnose s javnošću kao izvore podataka. Tek u manjem broju, njih dvoje navelo je kao izvor podataka konferencije za medije. Mogu zaključiti da su njihov najveći izvor informacija direktni razgovori sa sugovornicima, nakon čega je dvoje novinara istaknulo internet i samo jedna osoba društvene mreže. Novi medij –internet – glavno je sredstvo kojime većina novinara provjerava točnost informacija te u manjoj mjeri čitanjem novina i razgovorom. Vrlo je važan izvor podataka jer ako novinari koriste netočne izvore, moguće je prenošenje neistinitih podataka. Stoga se svaka informacija prenesena publici mora provjeriti kod više izvora, a najbolji primjer je direktan razgovor sa sugovornicima ili odlazak na mjesto događaja kada se novinar sam može uvjeriti u ono što želi prenijeti široj javnosti.

4.5.Sposobnosti obrađivanja informacija

Na selekciju vijesti novinarautječe njihov stupanj obrazovanja i veličina problema. S obzirom na to da su i sami urednici nekih emisija, važno je na koji način odlučuju što će prenijeti publici, a što će izostaviti. Selekcija vijesti u televizijskom novinarstvu specifična je zbog kratkoće vremena, slike koja prati prilog i tehnologije potrebne za njegovo stvaranje. Teorije o kriterijima selekcije vijesti vrlo su važne jer zapravo objašnjavaju kako nastaju televizijske vijesti. Američki sociolog Herbert J. Gans u studiji pod nazivom „Deciding What is News“ govoreći o vijestima upotrebljava širi pojam – *priča* – anticipirajući da uz vijest obično ide neki zaplet, dramaturgija i glavni likovi. A da bi se odabrala, potrebno je da odgovara određenoj vrsti emisije ili novina. Stjepan Malović smatra da je Gansova teorija vrlo slična praksi naših redakcija i sugerira da bi ju svi koji se žele baviti medijima trebali pomno proučiti⁵⁵. Proces selekcije prema Gansu određuju dvije odrednice ili karakteristike vijesti. Svaka vijest ima vrijednost, odnosno dostupnost i značajnost ili prikladnost. Da bi se odlučilo što je prikladno, novinar primjenjuje mnoge kriterije za procjenu prihvatljivosti priče. Gans te kriterije dijeli na tri kategorije: prema sadržaju, proizvodu i konkurenciji. A kako novinari lokalne televizije, koji su i sami urednici nekih emisija, odlučuju što će objaviti što ne, prikazano je u sljedećem grafikonu.

Grafikon 5. Selekcija vijesti prema veličini problema

⁵⁵ Malović, Stjepan. Op. cit., str. 70.

Izvor: autor

Grafikon prikazuje podatke o tome da ispitanici na različite načine odlučuju što je važno da prenesu gledatelju, a što mogu izostaviti. Ovdje je naveden i podatak u stupnju njihova obrazovanja pa se tako vidi da se jedna osoba sa završenom srednjom školom i jedna osoba sa završenim studijem prilikom selekcije vijesti povode za takozvanim „5W“ pitanjima: *Where?* (gdje?), *When?* (kada?), *Who?* (tko?), *Why?* (zašto?) i *How?* (kako?). Dvije osobe od ukupno šest, gledatelju prenose informacije ovisno o njihovom sadržaju, jedna osoba javnosti prenosi one informacije koje su zanimljivije od drugih, a jedna one koje su prema veličini problema i njihovog utjecaja na zajednicu najvažnije.

Selektiranje vijesti važan je dio u novinarskom poslu. Oni s adekvatnim obrazovanjem su to učili i na fakultetu, dok su ostali zaposlenici naučili tijekom godina rada provedenih u medijima, odnosno praksom. Ipak, dokazali su da većinom biraju teme na temelju sadržaja i prema važnosti, na što i pozivaju autori brojnih knjiga. Dvoje novinara odgovorilo je da selektiraju vijesti prema pet temeljnih novinarskih pitanja. Međutim, ta pitanja opisuju zapravo novinarski oblik vijesti čija definicija kaže da je to nova ili zanimljiva informacija, neposredno

izviještena s nekog događaja. To je različito u odnosu na kriterije po kojima novinari rade selekciju vijesti jer se vijest kao novinarski oblik razlikuje od selekcije vijesti.

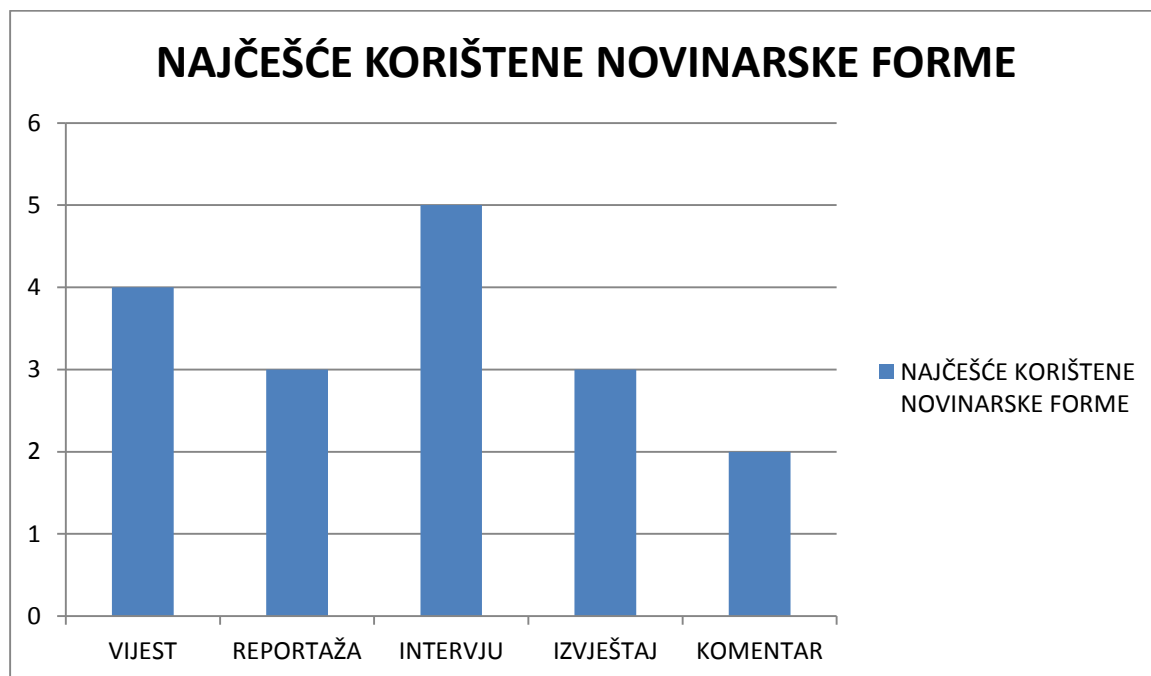
4.6. Sposobnosti obrađivanja medijskoga sadržaja

U novinarskome radu razlikujemo više izvora novinarske forme. Tijekom rada u medijima primijetila sam da većina autora ističe vijest kao temeljni oblik svakoga televizijskog izražavanja. Autor Mario Plenković ističe kako: “Na tome žanru počiva cijela novinska tehnologija, jer svi ostali žanrovi nisu ništa drugo preoblikovanje, dopunjavanje, ukrašavanje toga osnovnog žanra⁵⁶. Najznačajni žanrovi su intervju, razgovor, panel-rasprava i polemika. Autor Marko Sapunar definirao je najznačajnije novinarske žanrove kao: „Intervju je najjednostavniji i najučestaliji oblik dijaloškog javnog komuniciranja. Njenoosnovno obilježje je asimetričnost u komunikaciji, odnosno davatelj intervjuja obično zna više o temi od onoga koji pita. Razgovor ili dijalog je slobodna i ravnopravna razmjena mišljenja dviju upućenih osoba radi stvaranja zajedničkog mišljenja. U ovom žanru novinar obično ravnopravno sudjeluje u razgovoru. Panel-rasprava je jedna od najtežih formi dijaloških žanrova. Obično se emitira uživo, te sastoji od uključivanja više sugovornika u raspravu. Tu je novinar svojevrsan režiser, i mora je što voditi emisiju. Polemika se obično definira kao umješna rasprava, i najodgovorniji je dijaloški žanr.“⁵⁷ Novinare lokalne televizije upitala sam koje su najčešće korištene novinarske vrste u njihovu radu i na taj način zaključila da poznaju, odnosno razlikuju novinarske vrste. Da bi novinar bio srednje medijski pismen, nužno je da razlikuje novinarske vrste jer će jedino tako znati prenijeti podatke na istinit i pravilan način do krajnjega korisnika, a to je publika. Koje su najčešće korištene novinarske vrste novinara lokalne televizije prikazano je u sljedećem grafikonu.

⁵⁶ Plenković Mario Komunikologija masovnih medija, Barbat, Zagreb 1993., str 127.

⁵⁷ Sapunar Marko, Osnove znanosti o novinarstvu, ITG, Zagreb, 2004., str. 115

Grafikon 6. Korištenje različitih novinarskih forma u radu

Izvor: autor

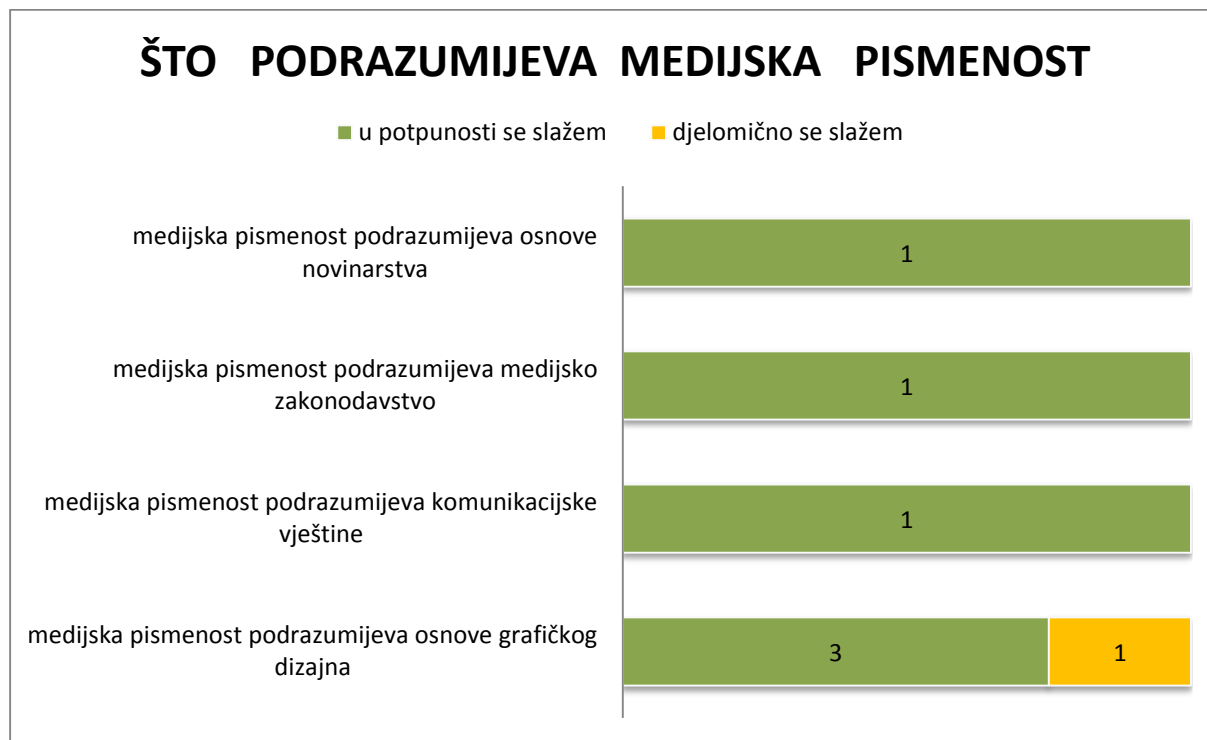
Grafikon broj šest ilustrira podatak da novinari u svojem radu koriste novinarske rodove kao što su vijest, reportaža, intervju, izvještaj i komentar. Ovdje je svatko od novinara ponudio više odgovora. Vijest za koju smo naglasili da je temelj televizijskoga izražavanja odabralo je četvero ispitanika. Najviše se ipak koristi intervju za koji je pet od šest osoba navelo da ga koristi, reportažu odrađuje troje ispitanika, a samo je jedna osoba navela korištenje komentara.

4.7. Ispitivanje pojma medijska pismenost

Istražila sam i koliko su novinari upoznati s pojmom *medijska pismenost*. Ponudila sam odgovore koje su ispitanici morali odabrati ako smatraju da su pojmovi dio medijske pismenosti. Novinari trebaju imati i etičku komponentu prema publici stoga jer su oni važan

faktor za razvoj društvene zajednice. U kreiranju informativnih ili zabavnih emisija važno je da imaju razvijene različite vještine.

Grafikon 7. Pojam *medijska pismenost*

Izvor: autor

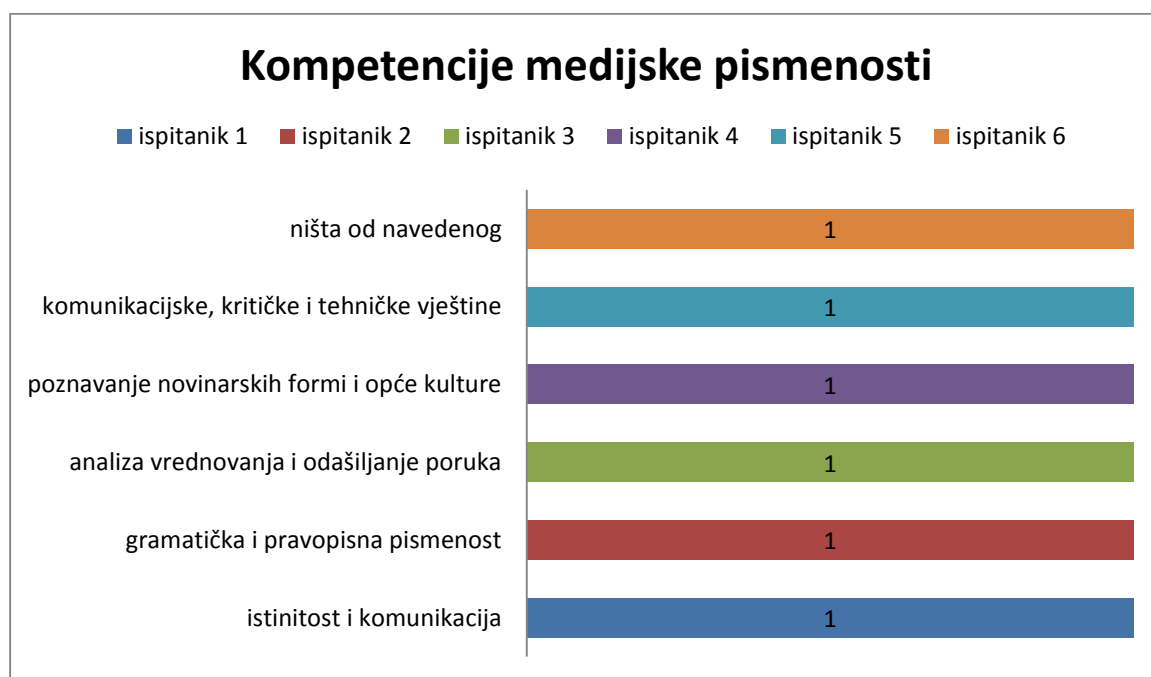
U grafikonu broj sedam prikazano je kako su gotovo svi ispitanici odabrali ponuđene odgovore jer smatraju da su oni dio medijske pismenosti. Samo jedna osoba smatra da osnove grafičkog dizajna ne spadaju u medijsku pismenost.

Prema odgovorima novinara mogu primijetiti da su dobro upoznati s pojmom medijske pismenosti, što su dokazali složivši se s većinom ponuđenih odgovora. Osnove grafičkoga dizajna, komunikacijske vještine, medijsko zakonodavstvo, osnove novinarstva dio su medijske pismenosti i to su ispitanici dobro uočili. Za njih je važno poznavanje medijske pismenosti kako bi pozitivno promovirali društvene vrijednosti, pozitivno razvijali mišljenja i stavove u medijskoj industriji i na taj način kreirali kvalitetne informativno-zabavne sadržaje namijenjene široj publici.

4.8. Kompetencije medijske pismenosti

Važno je istražiti i kompetencije medijske pismenosti za koje i autorica Mirela Tolić u svojem radu „Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije“ navodi da su to kompetencija objekta/stvari, metodička kompetencija i socijalna kompetencija; poznavanje korištenja medija, usvajanje osnove medijske kritike, znati se koristiti medijskim proizvodima, razumijevanje onoga što je napisano/rečeno i stavljanje istoga u (konstruktivnu) primjenu.⁵⁸

Grafikon 8. Kompetencije medijske pismenosti

Izvor: autor

⁵⁸Tolić, Mirela: „Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije“, *Život i škola*, 22/2, 2009., 97-103.

Pitala samispitanike što smatraju da su kompetencije medijske pismenosti. Kao što se očituje u grafičkom prikazu,svatko od ispitanika ponudio je različiti odgovor. Tako je jedna osoba navela kako su kompetencije medijske pismenosti gramatička i pravopisna pismenost,druga je navela istinitost i komunikaciju, analiza vrednovanja i odašiljanje poruka prema publici. Jedan od ispitanika istaknuo je poznavanje novinarskih formi i opće kulture. Da su medijske kompetencije komunikacijske, kritičke i tehničke vještine smatra jedna osoba, dok se jedna od 6 intervjuiranih osoba nije izjasnila oko odgovora.

Prema odgovorima ispitanika mogu primijetiti da su djelomično upoznati s pojmom medijske kompetencije. Njihovi različiti odgovori su točni,ali djelomični. Nijedan ispitanik nije ponudio sve točne odgovore, a jedan ispitanik koji nije ponudio odgovor, nije upoznat s medijskim kompetencijama.Važno je da su novinari upoznati s tim pojmom jer je on nužan za sposobnost kretanja po svijetu medija, kao i važan nositelj etičkih i moralnih dimenzija čijim poznavanjem novinari postaju odgovorniji i samim time društveno korisne osobe.

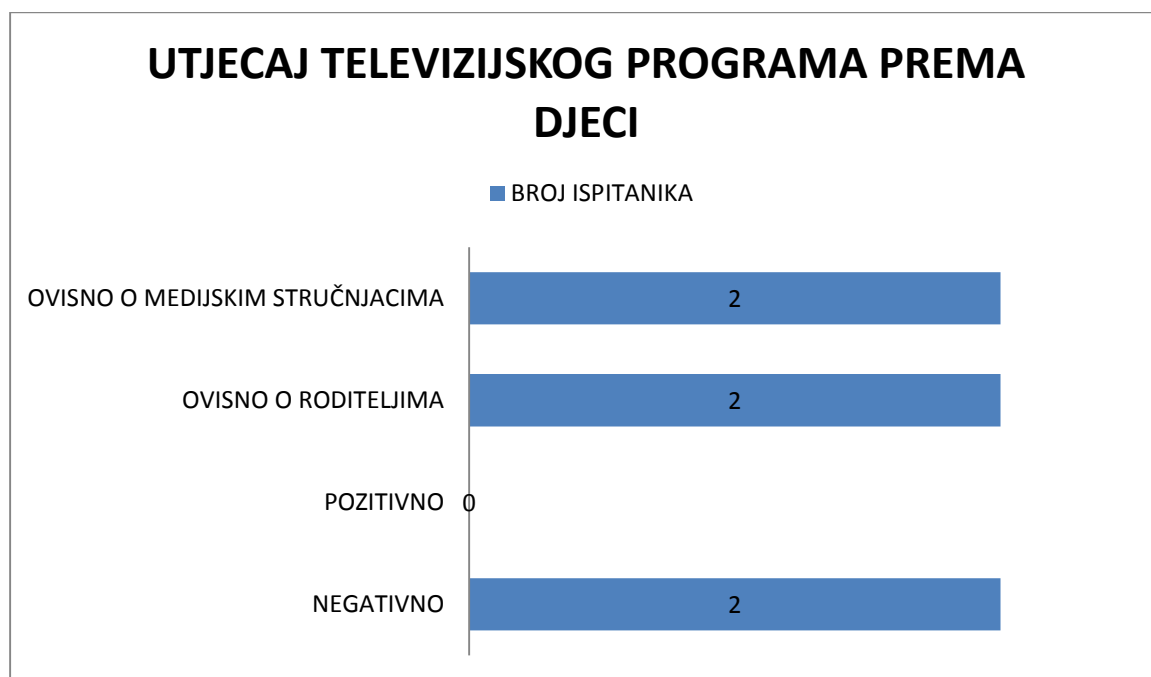
4.9. Utjecaj televizijskoga programa prema djeci

S obzirom na to da stručnjaci u medijima prenose informacije publici, pa tako i najmlađim gledateljima, oni su kreatori javnosti. U istraživačkome radu Jasne Burić*Djeca i mladi kao konzumenti masovnih medija*,autorica ističe da novinar rijetko eksplicitno razmišlja o svojim uzrocima radnji, već su mu kao življeni moral prešli u krv. Burić je u radu spomenula i kako društvo očekuje da novinari djeluju moralno i prije svega teže istini i dobrom ljudskom djelovanju.⁵⁹ U istraživačkome radu naglasak je i na različite sadržaje masovnih medija te se autorica pita: „Koliko su različitisadržaji masovnih medija koji oblikuju naraštaje mladih doista na dobrom putu,pitanje je koje će još dugo i snažno intrigirati sve strane u medijskoj stvarnosti:one kojima se mediji obraćaju, znanstvenike koje ta tema provocira tesame medijske poslenike koji će, kako stvari stoje, nastojati održavati medijesredstvom koje će nerijetko poslužiti za upravljanje potrebama mladih?“⁶⁰Kakostručnjaci u medijima gledaju na utjecaj programa, čiji su dio produkcije i oni sami, prema publici saznali smo u njihovim odgovorima čiji grafički prikaz slijedi u nastavku.

⁵⁹Burić, Jasna:„Djeca i mladi kao konzumenti masovnih medija. Etika i tržišne manipulacije potrebama mladih“,*Filozofija i mediji*, ur. Alić, Sead; Jurić, Hrvoje, Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo, 2014.

⁶⁰Ibid.

Grafikon 9. Odgovornost televizije pri odgoju djece

Izvor: autor

Iz grafikona se očituje kako ni jedna osoba ne smatra da televizija pozitivno utječe na odgoj djeteta. Dvoje ispitanika vide negativan utjecaj televizije u odgoju djece, drugi dvoje smatraju kako su za utjecaj televizije na odgoj djeteta odgovorni roditelje, a dvoje smatraju dužnim osobe koje su zadužene za objavljivanje medijskoga sadržaja.

Proizlazi da u medijskome odgoju televizija ima važnu ulogu koja može biti i pozitivna i negativna što uvelike ovisi o novinarima. Rezultati pokazuju kako ispitanici smatraju da televizija nema pozitivan utjecaj s čime se nebi složila jer ako je medijski sadržaj kvalitetno obrađen ikao takav prenesen publici, onda televizija može postati „dodatna učiteljica“ koja uz

roditelje i učitelje pomaže u odgoju djece i razvija njihove intelektualne sposobnosti. Da bi se stvorio taj pozitivni efekt, važno je da su prvenstveno novinari medijski pismeni, na što i nastojim upozoriti u ovome završnom radu.

4.10.Sposobnosti produkcije

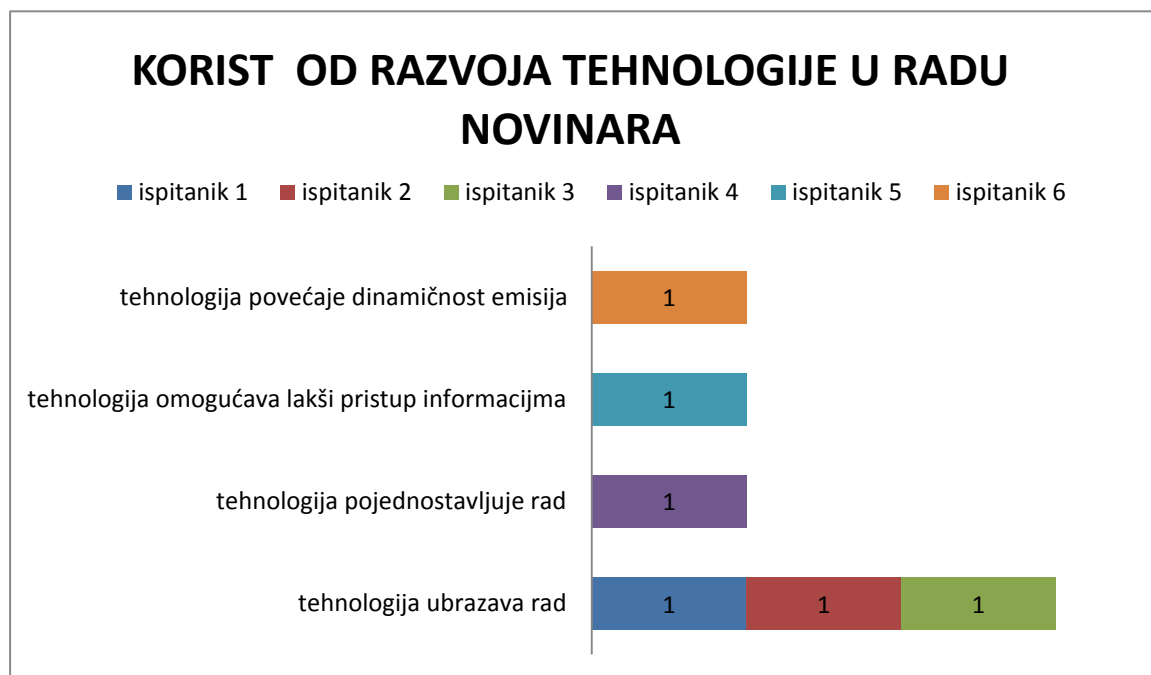
Razvoj tehnologije utjecao je na promjene u radu novinara. Kao primjer u razgovoru s ispitanicima mogu navesti i činjenicu da se nekad materijal snimao na beta kasete, dok se danas koriste SD kartice, a razlog tomu je digitalizacija i modernije kamere. Tako autorica Tena Perišin u knjizi *Televizijske vijesti* navodi :“Tehnologiji ne možemo oduprijeti, što je ustvrdio vodeći svjetski medijski konzultant Michael Rosenblum u uvodnom izlaganju na konferenciji Digital News Affairs 2008. godine, otvarajući raspravu o ulozi tehnoloških promjena u razvoju medija. Konzultant je utvrdio i to da u promjenama sudjeluju samo oni koji žele preživjeti. Naglasio je kako nadmetanje televizijskih kuća za uspjeh na tržištu više ne staje na klasičnim pitanjima medijske slobode i njihove ekonomske i društveno-političke uvjetovanosti, te reprodukcijske ideologije, već se ona proširuje na pitanje učinkovitosti tehnoloških inovacija, tko će i kakvom tehnologijom objaviti što više sadržaja za što manje vremena i novca. Ono što spaja internet i televiziju je i nova uloga videonovinarara.“⁶¹Perišin u navedenoj knjizi napominje i sljedeće: „Iako je poniklo iz televizije, videonovinarstvo doživljava procvat, ali na potpuno drugačiji način, i u online novinarstvu. Web portali i novinske kuće svoje novinare i fotografe opremaju videokamerama i zahtijevaju da osim teksta i fotografija donesu i videosnimke.“⁶²

Neki od novinara lokalne televizije koji su sudjelovali u ovome intervjuu rade u medijima i više od deset godina te su primjereni uzorak da nam ukažu na promjene u radu koje su došle pod utjecajem razvoja tehnologije. Na što je razvoj tehnologije najviše utjecao, možemo vidjeti u njihovim odgovorima koji su prikazani u grafikonu broj 10.

⁶¹Perišin, Tena: *Televizijske vijesti*, Naklada medijska istraživanja, Zagreb, 2010. str. 205.

⁶² Ibid., str. 210.

Grafikon 10. Utjecaj tehnologije na medijsku pismenost i korist razvoja tehnologije u radu novinara

Izvor: autor

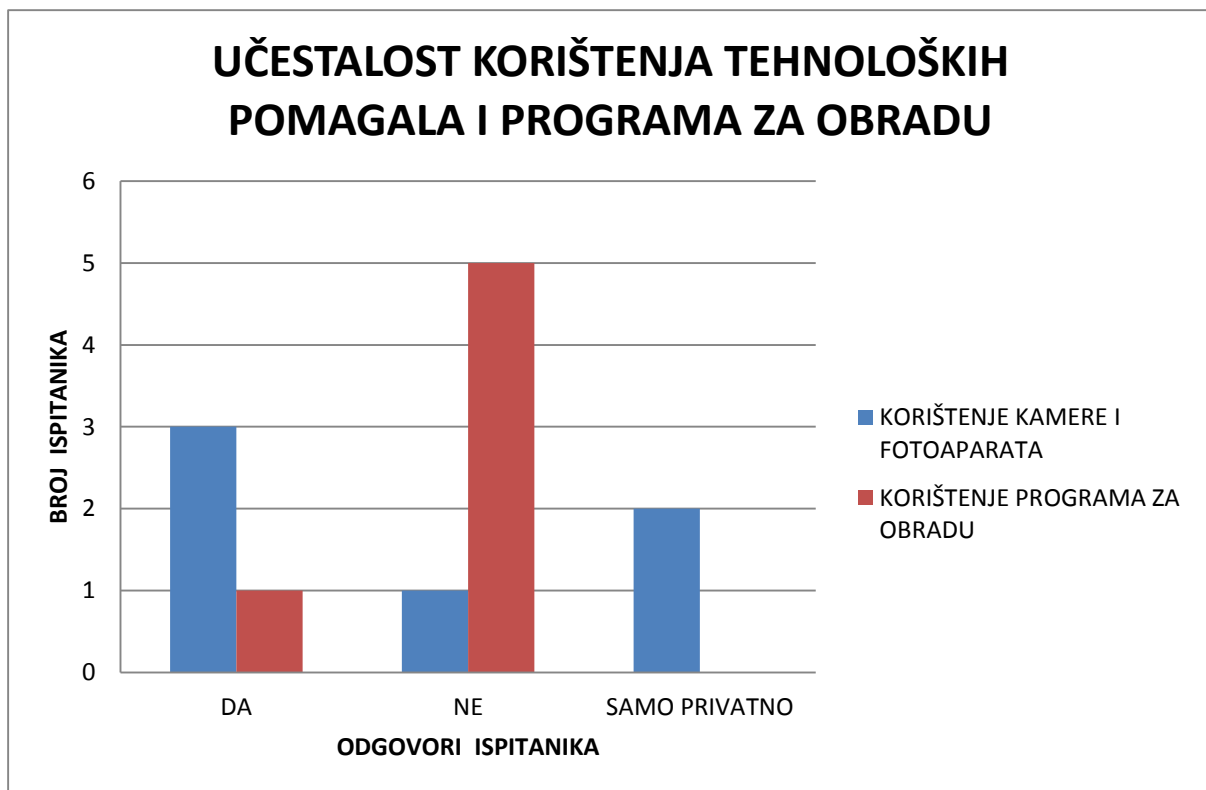
Što se tiče koristi od tehnologije u radu, troje novinara složilo se da ona uvelike ubrzava rad. Jedna je osoba istaknula kako olakšava pristup informacija, dok je jedna osoba koristi od tehnologije uvidjela u njezinu pozitivnom utjecaju na dinamičnost emisije.

Smatram da je razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije utjecao na brzinu izvještavanja, povećao interaktivnost i pružio mogućnost sudjelovanja publici u stvaranju sadržaja. Dakle, slažem se s većinom odgovora, osim što bih svakako dodala i pojavu građanskog novinarstva gdje građani zapravo komentiranjem članka, snimanjem te objavljivanjem istog sadržaja na internetskim stranicama zauzimaju ulogu novinara, a sve je to omogućio razvoj tehnologije i pojava novih medija.

Tehnološke promjene dovele su i do razvoja modernijih uređaja za stvaranje zvuka i slike, ali i napredne programe za njihovo uređivanje. Budući da je televizija audiovizualni medij, osim novinarskog teksta važnaje i slika koja prati tekst. U većini televizijskih kuća za sliku i zvuk brinu se posebni stručnjaci, ali i novinari koji znaju raditi s kamerama, fotoaparatima ili računalnim programima koji služe za obradu podataka. Perišin u knjizi *Televizijske vijesti* ističe sljedeće: „Konkurencija i potreba za smanjivanjem troškova

proizvodnje programa nameću novinaru nove zadatke. Tako neke televizijske kuće traže od novinara da sami snimaju ili barem montiraju svoj prilog. Oblici i konvencije informativnih emisija i samih priloga neprekidno se mijenjaju i zbog tehnoloških promjena. Danas voditelji mogu intervjuirati bilo koga, bilo gdje u svijetu, no sve to zahtjeva od voditelja vijesti dodatne vještine. Nove tehnologije donose mogućnosti da se u vijesti uvrsti više priloga s više mjesta.⁶³ Jesu li novinari TV Nove podlegli modernizaciji i korištenju pomagala potrebnih za samostalno obavljanje posla, pokazuju njihovi odgovori u grafikonu broj 11.

Grafikon 11. Korištenje tehnoloških pomagala i tehnoloških programa

Izvor: autor

U priloženome se vidi da troje ispitanika koristi kamere i fotoaparat tijekom rada, dok njih dvoje koristi isto, samo u privatne svrhe. Većina ispitanih, njih pet od ukupno šest, ne koristi programe za obradu podataka, a samo jedna koristi. Dobivene podatke tumačim kao upozorenje nadležnim urednicima ili direktoru da bi svakako trebali organizirati tečajeve upoznavanja rada na programima za obradu slike i zvuka. To je važno jer ako su novinari dobro

⁶³Perišin, Tena: *Televizijske vijesti*, Naklada medijska istraživanja, Zagreb, 2010.str. 117.

upoznati s korištenjem kamera, fotoaparata i programa za njihovu obradu, moći će prilog u cijelosti dovesti do savršenoga krajnjeg proizvoda.

5. INTERPRETACIJA REZULTATA

U ovom sam radu istražila razinu medijske pismenosti novinara lokalne televizijske kuće, što je bio i primarni cilj te je potvrđena hipoteza da imaju srednju razinu medijske pismenosti. Zaključak je to nakon njihovih odgovora na pitanja koje sam usporedila s tablicom gdje su određeni stavovi, znanje i sposobnosti za tri razine medijske pismenosti.

	ISPITANIK 1	ISPITANIK 2	ISPITANIK 3	ISPITANIK 4	ISPITANIK 5	ISPITANIK 6
Poznavanje i razlikovanje novinarskih oblika	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Etičnost	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Poznavanje zakonodavne regulative	✓	✓	✓	✓	✓	×
Vjerodostojnost izvora	✓	✓	×	✓	✓	✓
Selektivna interpretacija	×	×	✓	✓	✓	✓
Analiziranje medijskoga sadržaja	✓	✓	×	✓	✓	✓
Razina medijskoga obrazovanja – završen studij novinarstva	×	×	×	×	×	×
Sposobnost produkcije	×	×	×	×	×	×
Sposobnost obrade slika	×	✓	✓	×	×	✓
Sposobnost obrade zvuka	×	×	×	×	×	×
Sposobnost korištenja društvenih mreža	✓	×	×	×	✓	✓

U prvoj skupini pitanja osvrnula sam se na stupanj obrazovanja i radni staž. Prema rezultatima sam zaključila kako ni jedna osoba koja radi kao novinar na lokalnoj televiziji TVNova nema završen studij novinarstva. Činjenica je to zbog koje se pitam zašto postoji studij ako kao novinar može raditi bilo tko. Smatram da bi osobe koje javnosti prenose važne podatke i kreiraju njihova mišljenja morale imati određeni stupanj obrazovanja kako bi što kvalitetnije obavljale svoj rad. Njihov radni staž ovisi o njihovoj dobi. Tako sam dobila odgovor da osoba s najmanje radnoga iskustva ima tri godine prakse u medijima i završila je studij politologije. Ispitanik u medijima zaposlen dvadeset i jednu godinu zauzeo je vrh ljestvice s godišnjim iskustvom u medijima naprema ostalim ispitanicima, a razlog zbog kojeg su upravo mediji njegov odabir da gradi karijeru je ljubav prema novinarstvu. Napominjem ipak da danas postoje programi cjeloživotnoga obrazovanja u kojima bi trebali sudjelovati i novinari kako bi stalno nadograđivali vlastita znanja i vještine.

U drugoj skupini pitanja provjerila sam bave li se više informativnim ili emisijama zabavnoga tipa. Ovdje su odgovorili bili prilično jednolični, a razlog je mali broj zaposlenih novinara koji se bave informativom, sporovozima i uređivanjem. Smatram da bi se trebala promijeniti organizacija rada koja bi olakšala posao i pojačala njegovu kvalitetu. Primjerice, da postoji jedan urednik informativnoga programa, proizvodnja vijesti bila bi na većoj razini jer bi se urednik bavio samo prikupljanjem materijala i pregledom kvalitete objavljenoga sadržaja. Ipak, kod manjih televizijskih kuća zbog financijskih situacija prijedlog je teško izvesti.

Sposobnost prikupljanja informacija provjerila sam trećom skupinom pitanja. Zbog velike količine informacija i „medijskoga nasilja“, djelatnici pažljivo odabiru poruke koje šalju publici. Kao izvor najviše koriste internet, a za provjeru istinitosti odabiru razgovore sa sugovornicima. Važno je napomenuti da je izvor podataka i njihova provjera jedan od glavnih čimbenika koji utječu na dezinformiranje javnosti. Sugovornici nisu naveli agencije za odnose s javnošću, kao ni *press* materijale koji su danas vrlo „popularni“ izvori podataka.

Ispitanici selekciju vijesti čine najviše prema važnosti sadržaja. Dvoje novinara odgovorilo je da selektiraju vijesti prema pet temeljnih novinarskih pitanja. Budući da novinari lokalne televizije rade i urednički posao te sami odabiru što će prenijeti publici, a što ne, važno je da u selektiranju vijesti budu pažljivi. Ukoliko novinari izostave objaviti događaj koji može bitno utjecati na građane, a objave podatke koji nisu važni, možemo zaključiti da nisu vješti u selekciji vijesti.

Kao primarne korisnike i pošiljatelje poruka shvaćaju tehničke, kritičke i praktične kompetencije medijske pismenosti. Razumiju novinarske forme i medijske sadržaje, sposobnost njihova tumačenja i kritičkoga vrednovanja.

Provjerila sam njihovo poznavanje pojma medijska pismenost. Jedan sudionik smatra da su kompetencije medijske pismenosti gramatička i pravopisna pismenost, druga je navela istinitost i komunikaciju, analizu vrednovanja i odašiljanje poruka prema publici. Jedan od ispitanika istaknuo je poznavanje novinarskih formi i opće kulture. Da su medijske kompetencije komunikacijske, kritičke i tehničke vještine smatra jedna osoba, dok se jedna od šest intervjuiranih osoba nije izjasnila oko odgovora. Ni jedan ispitanik nije ponudio sve točne odgovore. Ovdje su novinari raznovrsnim odgovorima potvrdili dobro poznavanje pojma medijska pismenost čime su dokazali da su radom i praksom stekli određeno znanje koje je ipak djelomično, na što je zasigurno utjecao nedovoljan stupanj obrazovanja. Isto tako smatram da se praksom mogu steći određene vještine, uz to je neophodno poznavati i teoriju koja se stječe u studentskim klupama.

Ponudila sam da izaberu što smatraju da pripada pojmu medijske kompetencije. Ovdje su ispitanici vrlo dobro odgovorili jer se samo jedna osoba nije složila da su medijske kompetencije i poznavanje osnova grafičkoga dizajna. Iznenadujući odgovori potvrdili su i prijašnje riječi da su novinari praksom naučili poznavanje medijskih kompetencija. U svojem radu važno je da ih oni koriste kako bi javnosti ponudili kvalitetne priloge i poštivali etičnost i zakonodavne okvire koji su im određeni Zakonom o medijima u RH.

Manje su im poznate tehničke kompetencije medijske pismenosti, odnosno obrade zvuka, fotografija i slike. Razlog tomu je taj što u medijima poput televizije, taj zadatak imaju druge osobe kao što su montažeri i snimatelji. Kao razlog ističu se i stalne tehnološke promijene čije je trendove teško pratiti. Smatram da bi novinari trebali poznavati osnove tehnike i produkcije kako bi stvorili kvalitetniji krajnji proizvod.

Ispitala sam i njihove stavove o utjecaju televizije u odgoju djeteta. Novinari smatraju da televizija gotovo nema pozitivni utjecaj, a najviše njih složilo se da su za to odgovorni roditelji. Samo je dvoje ispitanika prepoznalo sebe (u funkciji novinara) kao odgovornog za utjecaj televizije na odgoj. Njihovi odgovori su me začudili jer znanstvenici godinama upozoravaju kako novinari trebaju razmišljati na način da televizija pomaže u odgoju djece, i to prvenstvo oni kao kreatori medijskoga sadržaja kojeg djeca konzumiraju, te sam osobno istog mišljenja. Stoga je neizmjerljivo važno da to čine na pravovaljani način čemu ih upozoravaju

komunikolozi i medijski pedagozi. Trendom smatraju stvaranje videonovinar, odnosno jedne osobe koja radi poslove snimatelja i montažera. Ovdje sudionici pokazuju poznavanje trendova u novinarstvu i upućenost u budućnost toga zanimanja.

Iako shvaćaju važnost korištenja društvenih mreža, nisu sami njihovi korisnici što možemo povezati s njihovom dobnom granicom. Društvene mreže su danas dobar izvor podataka, ali često netočan. One omogućuju lakšu komunikaciju te stvaraju građane novinare. Ispitanici bi ih trebali češće koristiti kako bi dobili povratne informacije javnosti i time ispravili eventualne pogreške te poboljšali rad.

6.ZAKLJUČAK

Završni rad ukazuje na važnost medija, medijskoga obrazovanja i poznavanje medijske pismenosti. Mediji su javni informatori te moraju što objektivnije prenositi informacije. U skupinu masovnih medija spadaju radio, tisk, televizija i internet. Tisak i radio starija su braća televiziji koja se razvila zahvaljujući tehnologiji koja je omogućila prenošenje slike i zvuka zajedno. Razvojem televizije pojavile su se globalne televizijske kuće, a nakon njih i privatne koje obuhvaćaju manji geografski prostor. Iako su privatne televizijske kuće manje i po broju djelatnika i po objavljenim sadržajima, važan su dio života manjeg broja stanovnika koji putem tih medija mogu saznati informacije koje su njima važne, a nisu važne za nacionalnu razinu. Lokalne televizije moraju producirati 30% proizvoda vlastite proizvodnje. U tome je važna uloga lokalnih novinara koji selekcijom vijesti uz provjeru izvora podataka prenose publici pravovaljane, pravodobne i istinite podatke.

Novinarstvo se kao profesija razvijalo tijekom povijesti. Novinari su s vremenom dobili sve više ustanova za obrazovanje, ali kada ih uspoređujemo s drugim državama, Hrvatska je još ispod razine jer većina zaposlenih novinara nema studij novinarstva kao što se pokazalo i u ovome istraživanju. Novinari moraju pratiti i etičke norme te zakonske regulative među kojima je vodeći Kodeks hrvatskih novinara.

Novinarstvo ima važnu ulogu u životu građana koji se i sami pretvaraju u građane novinare. Tako je i razvoj tehnologije potvrdio tezu da novinar danas može biti svatko. Komentiranjem na društvenim stranicama i forumima te stavljanjem fotografija na internet, građani se pretvaraju u novinare, a oni koji nemaju dovoljnu razinu medijske pismenosti često će vjerovati i lažnim informacijama. Stoga je važno da svi, a posebno profesionalci čiji bi zadaci trebali biti istinito prenošenje podataka, imaju visoku razinu medijske pismenosti. Ona obuhvaća različite medijske kompetencije koje su ispitanici u ovome radu uglavnom dobro prepoznali. Program medija kao što je televizija sve više zauzimaju zabavni sadržaji koji stvaraju negativni utjecaj na publiku, posebno na mlađe generacije. Utjecaj na to mogu stvoriti i novinari i obrazovni sustavi koji poučavaju osobe od najranije dobi kako kvalitetno konzumirati medije, a medijske djelatnike kako prenositi istinite podatke, potkrijepljene kvalitetnom produkcijom.

Razvoj tehnologije i novinarstva nije stao, ono još napreduje i teško je biti u koraku s vremenom. Posebno je teško novinarima koji su starije životne dobi jer moraju pored vještina

pisanja priloga poznavati i rad na računalu te programe koji su im potrebni da što uspješnije zaključe proizvod koji žele predstaviti javnosti.

U ovom završnom radu sudjelovalo je šest novinara lokalne televizijske kuće koje sam i ja djelatnik. S njima je proveden strukturirani intervju. Rezultati istraživanja koji su dobiveni intervjuom s novinarima lokalne televizijske kuće TVNove pokazali su kako dobro poznaju i razlikuju novinarske oblike kao i zakonodavne regulative. Oni koriste vjerodostojne izvore te vrše provjeru prije nego informacije prenesu javnosti. Iako nemaju završen studij novinarstva, znaju analizirati medijski sadržaj. Ispitanici su loše rezultate postigli u skupini pitanja vezanih uz razvoj tehnologije. Oni, naime, neznaju koristiti programe za obrađivanje zvuka i slika, kao ni montažu. Za sve to napomenuli su kako im zadatke odrađuju montažeri. Većina ispitanika pritom ne koristi društvene mreže.

Iz teorije i provedenog istraživanja zaključila sam kako novinar koji profesionalno želi obavljati svoj rad treba imati studij novinarstva, mora biti upoznat sa zakonskim regulativama i pratiti napredak tehnologije. Upravo je stoga važno i cjeloživotno obrazovanje jer jedino stalnim nadopunjavanjem svojega znanja, uz određeno iskustvo, možemo biti objektivni informatori.

LITERATURA

Knjige

- Black, Jay; Bryant, Jennings; Thompson, Susan: *Introduction to media communication*, Brown & Benchmark, Chicago, 1995.
- Kunzicki Michael; Zipfel, Astrid: *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*, Zaklada Friedrich Ebert, Ured u Zagrebu, Zagreb, 1978.
- Letica, Zvonko: *Televizijsko novinarstvo*, Disput, Zagreb, 2003.
- Malović, Stjepan: *Osnove novinarstva*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.
- Mataušić, Juraj Mirko, ur.: *Komunikacijske znanosti: Znanstvene grane i nazivlja*, Zbornik radova znanstvenog kolokvija Hrvatski studiji, Zagreb, 2007.
- McQuail, Denis: *McQuail's Mass communication theory*, London Sage Publication, London, 2000.
- Perišin, Tena: *Televizijske vijesti*, Naklada medijska istraživanja, Zagreb, 2010.
- Plenković Mario Komunikologija masovnih medija, Barbat, Zagreb 1993.
- Pološki Vokić, Nina; Sinčić Čorić, Dubravka; Tkalac Verčić, Ana: *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada*, Školska knjiga, Zagreb, 2010.
- Sapunar Marko, Osnove znanosti o novinarstvu, ITG, Zagreb, 2004.
- Stevanović, Vojislav: *Priručnik za novinare – Osnove medijske pismenost*, Stojkov, Novi Sad, 2014.
- Zgrabljic Rotar, Nada: *Medijska pismenost i civilno društvo*, MEDIJI – Medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji, MediaCentar, Sarajevo, 2005.
- Watson, James; Hill, Anne: *Dictionary of Media and Communication Studies*, Arnold, London, 2000.
- Vukić, Tijana: *Novinarske vještine u Hrvatskim visokoškolskim programima za obrazovanje novinara*, doktorski rad, Zadar, 2014., str. 189.

Znanstveni članci

Burić, Jasna: „Djeca i mladi kao konzumenti masovnih medija. Etika i tržišne manipulacije potrebama mladih“, *Filozofija i mediji*, ur. Alić, Sead; Jurić, Hrvoje, Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo, 2014.

Mandarić, Valentina: „Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih“, *Bogoslovska smotra*, 82/1, 2012., 131-149.

Tolić, Mirela: „Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije“, *Život i škola*, 22/2, 2009., 97-103.

Vukić Tijana, Izazovi demokratične komunikacije u novinarskim redakcijama, *Medianali* 3/6, 2009., 152-182

Vukić, Tijana: *Novinarske vještine u Hrvatskim visokoškolskim programima za obrazovanje novinara*, doktorski rad, Zadar, 2014.

Žitinski, Maja: „Što je medijska pismenost?“, *Obnovljeni život*, 64/2, 2009., 233-245.

„Novinar“ – glasilo Hrvatskog novinarskog društva i Sindikata novinara Hrvatske, 1/3, 2015.

Jokoš, Ines; Kanižaj, Igor: „Percepcija novinarske profesije studenata novinarstva“, *Medijske studije: Media studies* 3/5, 2012., 102-117.

Mrežne stranice

www.hnd.com (pristupljeno 20. svibnja 2015.)

<http://webograd.tportal.hr/Miha29/novinari/malaskolanovinarstva/novinarskevrsteioblici> (pristupljeno 20. svibnja 2015.)

<http://zg-magazin.com.hr/gdje-je-nestala-medijska-pismenost/> (pristupljeno 25. svibnja 2015.)

TV Nova: <http://tvnova.hr/o-nama/> (pristupljeno 25. svibnja 2015.)

<http://www.hnd.hr/hr/dokumenti/> (pristupljeno 2. travnja 2015.)

<http://www.ured-ravnopravnost.hr/site/nacionalni-dokumenti/zakoni-kat/zakon-o-medijima.html> (pristupljeno 1. travnja 2015.)

http://www.e-mediji.hr/files/repozitorij/Analiza_TV_trzista.pdf (pristupljeno 16. ožujka 2015.)

<http://www.djecamedija.org/?p=3313> (pristupljeno 1. travnja 2015.)

Šikić, Tomislav: „Medijska pismenost 21. stoljeća“ <http://www.zbornica.com/> (pristupljeno 1. travnja 2015.)

Zakoni

Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji 2012., <http://www.zakon.hr/z/392/Zakon-o-Hrvatskoj-radioteleviziji> (pristupljeno 1. travnja 2015.)

Zakon o medijima 2004., <http://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima>(pristupljeno 1. travnja 2015.)

POPIS ILUSTRACIJA

Slike

Slika1. Medijska pismenost, medijske komeptencije i medijsko obrazovanje

Tablice

Tablica 1. Status članova HND-a u 2014.godini

Tablica 2. Kriteriji za određivanje razine medijske pismenosti lokalnih novinara

Grafikoni

Grafikon 1. Dob i spol ispitanika

Grafikon 2. Stupanj obrazovanja ispitanika i njihove godine rada u medijima

Grafikon 3. Broj radnih sati i teme emisija na kojima ispitanici rade

Grafikon 4. Izvor podataka i provjera istinitosti objavljenih podataka

Grafikon 5. Selekcija vijesti prema važnosti

Grafikon 6. Korištenje različitih novinarskih forma u radu

Grafikon 7. Pojam *medijska pismenost*

Grafikon 8. Kompetencije medijske pismenosti

Grafikon 9. Odgovornost televizije pri odgoju djece

Grafikon 10. Utjecaj tehnologije na medijsku pismenost i korist razvoja tehnologije u radu novinara

Grafikon 11. Korištenje tehnoloških pomagala i tehnoloških programa

PRILOG

Intervju

07 05 2014

MEDIJSKE KOMPETENCIJE NOVINARA:

- Sposobnost prikupljanja informacija
- Sposobnost razlikovanja informativnoga od neinformativnoga
- Sposobnost stvaranja medijskih poruka
- Sposobnost obrade informacija
- Sposobnost razumijevanja medijskoga sadržaja
- Sposobnost analiziranja medijskoga sadržaja
- Sposobnost tumačenja i kritičkog vrednovanja medijskoga sadržaja
- Sposobnost produkcije
- Sposobnost snimanja i obrade zvuka
- Sposobnost fotografiranja i obrade slika
- Sposobnost korištenja društvenih mreža

PITANJA ZA INTERVJU:

1. *Informacije o ispitaniku:*

- a. Spol?
- b. Dob?
- c. Koju srednju školu ili fakultet ste završili?
- d. Novinarski staž?

2. *Informacije o radu ispitanika*

- a. Koliko godina radite u medijima?
- b. Koliko dugo ste zaposleni na lokalnoj televiziji TV Nova?
- c. Koliko sati na dan radite?
- d. Koje emisije obrađujete?

- ✓ **SPOSOBNOST PRIKUPLJANJA INFORMACIJA**
 - a. Kako dolazite do informacija potrebnih za stvaranje priloga?
 - b. Kako provjerite istinitost informacija?
 - c. Što za vas predstavlja manipulacija informacijama?
- ✓ **SPOSOBNOST RAZLIKOVANJA INFORMATIVNOGA OD NEINFORMATIVNOGA**
 - a. Radite li na informativi ili samo sporovozne emisije?
 - b. Ukoliko radite oboje, što zahtjeva više vremena (informativa ili sporovozi)?
 - c. Kako odlučite što je važno da prenesete gledateljima, a što ne?
- ✓ **SPOSOBNOST STVARANJA MEDIJSKIH PORUKA**
 - a. Što je od tehničkog djela, odnosno od opreme potrebno za stvaranje TV priloga?
 - b. Opišite nam kako se stvara jedan TV prilog za vijesti?
 - c. Budućnost novinarstva mnogi vide u video novinarima. Slažete li se ili ne?
 - Obrazložite odgovor.
- ✓ **SPOSOBNOST OBRADE INFORMACIJA**
 - a. Kojim slijedom iznosite prikupljenje činjenice?
 - b. Koje oblike novinarskog izražavanja najčešće koristite?
 - c. Tko lektorira tekstove?
- ✓ **SPOSOBNOST RAZUMIJEVANJA MEDIJSKOGA SADRŽAJA**
 - a. Navedite kompetencije medijske pismenosti?
 - b. Što od navedenog treba uključivati medijska pismenost: osnove grafičkog dizajna, komunikacijske vještine, medijsko zakonodavstvo ili osnove novinarstva?
 - c. Kako razvoj tehnologije utječe na medijsku pismenost?
- ✓ **SPOSOBNOST ANALIZIRANJA MEDIJSKOGA SADRŽAJA**
 - a. Koja je razlika kada radite prilog za vijesti ili za emisiju?
 - b. Reklame čine dio vašeg programa. Kako smatrate da one utječu na publiku?
 - c. Koliki dio medijskoga prostora zauzima politika (na mediju gdje ste zaposleni)?
- ✓ **SPOSOBNOST TUMAČENJA I KRITIČKOG VREDNOVANJA MEDIJSKOGA SADRŽAJA**
 - a. Koji su negativni utjecaj medija na publiku?
 - b. Kako televizija utječe na odgoj djece?
 - c. Kako biste ocijenili kvalitetu medijskoga programa medija u kojem ste zaposleni?

✓ **SPOSOBNOST PRODUKCIJE**

- a. Osim TV priloga za koju vrstu medija(radio,tisak,*web*) što znate još raditi kao novinar?
- b. Koliko često sami montirate priloge ili sjedite u redakciji uz montažera?
- c. **Kako korištenje novih tehnologija može pomoći u onome što vi radite**

✓ **SPOSOBNOST SNIMANJA I OBRADU ZVUKA**

- a. Koliko često koristite kamere u svom radu?
- b. Koji program koristite za obradu zvuka?
- c. Kako vam u radu pomažu programi za obradu zvuka?

✓ **SPOSOBNOST FOTOGRAFIRANJA I OBRADU SLIKA**

- a. Koristite li fotografije da publici dočarate neke doživljaje?
- b. Koliko često fotografirate?
- c. Koji program koristite pri obradi fotografija?

✓ **SPOSOBNOST KORIŠTENJA DRUŠTVENIH MREŽA**

- a. Koje su najpopularnije društvene mreže danas?
- b. Koje društvene mreže vi osobno koristite, a koje koristite u radu?
- c. Pozitivne strane društvenih mreža?

SAŽETAK

Ovaj završni rad ispituje razinu medijske pismenosti novinara lokalne televizije TVNova. Prije svega, govori o važnosti medija i visokom novinarskom obrazovanju djelatnika u medijima. Kao ispitanici pojavljuju se novinari lokalne televizije, stoga se u radu objašnjava i razvoj televizije, pojava televizijskih kuća kao i razlike između globalnih i lokalnih televizijskih kuća. Hrvatska u odnosu na ostale zemlje u Europi ima mali broj novinara sa završenim novinarskim fakultetom, iako se u posljednje vrijeme broj ustanova za obrazovanje novinara povećao. Stoga se postavlja i pitanja može li novinar biti svatko? U završnom radu opisano je kako novinari moraju poznavati zakonske regulative, objektivno prenositi informacije građanima i biti dobro upoznati s pojmom medijska pismenost. Mnogobrojni medijski pedagozi i komunikolozi ističu važnost poznavanja medijske pismenosti jer jedino na taj način možemo javnosti prenijeti istine, pravovaljane, pravodobne i točne informacije. U radu piše i kako bi postali kvalitetni novinarski kadar treba se školovati na novinarskom fakultetu jer, radeći u medijima bez navedene diplome i stručnog znanja, novinar može postat dezinformator te se smanjuje njegova vrijednost u društvu. Pri samom kraju analizirani su odgovori šest ispitanika koji nemaju završen studij novinarstva, a svoj rad u medijima obavljaju i preko deset godina. Radeći toliko u medijima stekli su mnogo prakse i stoga su odgovori na pojedina pitanja bili kvalitetni. S druge strane, odgovori na skupine pitanja koja su se odnosila na razvoj tehnologije, sposobnost produkcije i poznavanje društvenih mreža bili su negativni, što je rezultiralo zaključkom da su oni srednje medijski pismeni.

ABSTRACT

This paper examines the level of media literacy of journalists of local television station „TV Nova“. Primarily, it talks about the importance of media and high journalism education of media workers. Respondents were local television journalists, therefore the paper explains the development of television, the emergence of broadcasters as well as the differences between global and local television stations. Compared to other countries in Europe, Croatia has a small number of journalists with a journalism faculty, although in recent years a number of journalism education institutions increased. Therefore arises the question can everyone be the journalist? This paper describes how journalists should know legal regulations, objectively

transfer information to citizens and to be well acquainted with the concept of media literacy. Numerous media pedagogues and communicologists emphasize the importance of understanding media literacy, because only in this way we can convey the truth, valid, timely and accurate information to the public. The paper says that to become high-quality journalistic personnel it is necessary to be educated at the faculty of journalism, because working in the media without the diploma and professional expertise, journalist can become a misinformer and thus reduce his value in the society. In the end, we analyzed the responses of six subjects who do not have a degree in journalism and perform their work in the media for over ten years. Working in the media for so long have acquired them a lot of practice, therefore to certain questions they gave high-quality answers. On the other hand, responds to sets of questions which referred to technology development, production ability and knowledge of social networks were negative which indicated that they are mediocre media literate.